د پښتو په چوپړ کې

ليکوونکی: ډاکټر ماخان مېرې شينواری

خپرونکی: انجنير شمشاد زهير شينواری

Ketabton.com

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لوي ښتن په نامه

د کتاب نوم: د پښتو په چوپړ کې

ليکنوکی: ډاکتر ماخان مېرړی شينواری
جرمني د بون ښار

خپرونکی: انجنير شمشاد زهير شينواری
دKetabton.com له لارې.
د خورولو کال: ۱۴۰۰ ه ل کا يا ۲۰۲۱ ع ک

ای مېل: makhan1946@gmail.co

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرليکونه يا نوملړ

سريزه ۴
په ليکنو ګوتنيونه ۵
پښتوته ناسم رانښاسلشوي ويونه ۱۱
له څه سره چې مخامخ کيږو ۱۶
ګڼ شمېر ۲۲
په هکله يې د درانه ببرک ليکنه او ۲۴
زما(دما، يما) پوښتنه ۲۶
په هکله يې ليکنې او ځوابونه ۲۹
ګڼل او شمېرل ۳۴
Kasus کاسوس يا حالت: ۴۵
درېيو ؟ ۴۹
۱۵ بشپړاند ته ۵۱
پښتو غني کول ۵۳
د افغانستان د علومو اکادمي ا و ۵۹
په پښتو ژبلار کې نوې ميندنې او ۵۹
ګرانو ژبپوهانو ۶۷
کړنډولونه او بدلونونه يې ۶۸
يوه بله ستونځه: ۷۰
دما په ليکنو توند تنقيد ۷۲
د پښتو څنګه والي، پېر يا حالت ته ۷۸
ژبه نه سوچه کيږي، ۸۲
د ډاکتر م م ش کتابونو ته کتنه 7۳
د ډاکتر ماخام مېرې ليکنې او ژباړې ۹۳
د ډاکتر م م ش ژوند ته لنډه کتنه ۹۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سریزې په ځای

دا لیکنه د پښتو په هکله ده. ډېر څه به په کې تکرار هم ومیندل شي، خو دوه واره غوټه وراچول محکم وي.

کله کله سړی یوې لیکنې ته سټړی شي، نو زه هم د دې سریزې لپاره سټړی یم.

هیله ده، چې راته برګ به نه شي. یوه اوږده لیکنه مې برابره کړې وه، خو نور مې ونه غوښتل دلته یې راوړم. ستاسو له سړې سینې خوښنهاو راته ټول روغ او بریالي اوسئ.

اخرنۍ هیله مې دا ده، چې د کتاب لوستلو سره سټړي نه شي.

دما بریښناپته شته او تل مو هرډول ګوتنیونې خوښېږم.

د سمون شونتیا تل شته، خو دابه یواځې انجنیر صیب شمشاد زهیر ته داسې څه زحت ورکوو. کور یې ودان.

دما لیکنې هلته ډېرې ښې خوندي او همداسې پوره لوستل کیږي هم.

.

.

.

.

.

.

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

.

په لیکنو ګوتنیونې

لیکل- لو ستل او موخې یې

پوهېږو، چې څوک لیکنه کوي، که پوهنیزه، سیاسي او یا بله مسلکي یا نامسلکي لیکنه وي، نو موخه یې هرو مرو داده، چې اندونه سره ګډ او لیکنه یې ګټوره تمامه شي او بل څوک یو څه ترې زده کړي.لوستل هم همداسې، د دې لپاره، چې د بل له لیکنو ګټه پورته کړي او یوڅه ترې زده کړي.

---په پرمختتلو هیوادونو کې لیکل او لوستل په پوهنیز اړخ کې معیاري شوي، هر څه او هر مسلک هغه خپله لار لري، نو هره پوهنیزه لیکنه او لوستنه هغه خپله موخه پوره کوي.

که په لیکلو او یا لوستلو کې ستونځې ولري، نو هغه د بنسټیزو کتابونو او لکسیکاو له مخې ځان او بل ته دا ستونځوبې روښانه کولی شي، همداسې د نورو په لیکنو بیا هم خپل اند څرګندوي او که څه یې په اند او په پرېپوهېدنه ناسم وي، نو هغه بیا په خپلو لیکنو کې سموي، د پوهنیز دلیل په بنسټ. په دې ژبو کې ګوتنیونه په دې موخه نه ده، چې یو بل دې سره زړه بدی کړي، ځېل ځان پوه او هغه بل ناپوه وښایي او نه یې د لیکنو مخه ورنیسي، موخه جوړول دی او نه خرابول.

د پوهنیزو لیکنو سره مو ستونځې

--- موږ په افغانستان کې، د افغانستان لیکونکي او لوستونکي د پوهنیزو لیکنو سره د پوهنې له اړخه پوره ستونځې لرو او دا مو بیا په پوهنیزه لیکنو کې د لوستونکو د ستونځو له امله راڅرګندیږي.

ولې او څنګه؟

زه به یې د درې پوهنیزو ریښو په اړه خپل اند له تاسو سره ګډ کړم.

ټولیز: دموږ پوهنیزې لیکنې پخپله د پښتو سره ستونځې لري او هغه په دې پرېپوهېدنه چې، هغه په عربي او لږ یې په فارسي دي پرته له تړنویونو او ژبلاریزو غونډالو څخه. په ډېره بخښنه به دا خبره کړم او یوڅو بېلګې به یې راوړم، چې څومره پښتو په کې لرو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګې

۱ ـ دايره: منحني خط چې يوه سطحه محدودوي، له يوې نقطې، چې د ګردۍ مرکزي نقطه ده، د دايرې د محيط د تمام نقطو سره مساوی فاصله ولري، چې شعاع بللکيږي، دايره ده. خط، چې د دايرې له مرکز څخه عبور کوي د دايرې قطر، خط چې له دايرې قطعه بيلوی، وتر، منحني، چې د وتر دوه طرفه سره وصلوي، قوس، له قوس او وتر څخه محدوده سطحه د دايرې قطعه ده.

۲ ـ مثلث: له درې مستقيموخطونو محدوده سطحه مثلث دی، يعني سطحه چې درې زاويې او درې ضلعې لري، مثلث دی.

باور لرم، چې تاسو ګرانلوستونکي به يې هېڅ نه ياستئ هکپک کړي، خو زه ورته ځکه هکپک يم، چې پښتو په کې نه ګورم، له هغه ترنويونو .. نور څه داسې د ژبې بنسټيز ويونه په کې نه وينم. ښه پام ورته وکړئ.

په پورته بېلګو کې که د پښتو ونډه وګورو، ډېره کمه ده او دا هغه له پوهنې څخه لرې پښتانه هم کاروي، خو هغه د کار او پوهنيز څه چې نومونه او د يو څه روښانونه پرې کيږي، هغه مو پښتو نه دي، دا په دې پرېپوهېدنه، چې پوهنه مو په پښتو نه ده او سوچه بوچه په پښتو نه ده، که فکر ورته وکړو. دا مو هغه تر يوې پولې پورې، ماته داسې لږ روښانه پوهنيزو ريښو کې څرګند شوي.

په فزيک کې هم همدا حال دي. تاسو دفزيک کومه غونډاله پخپله کتلی شئ، چې څومره پښتو په کې ده.

راځو پښتو ژبې ته:

دموږ ډېرى پښتانه په دې اند دي، چې پښتو بايد سوچه شي، چې ما هم ځنې کسان په دې ډله کې ورګډوي. زه په دې اند يم، چې هېڅ يوه ژبه نه شي سوچه کېدی، ځکه چې يوه ژبه هرڅه نه لري، نو له نورو ژبو به يې راپوروي، په ځانګړې توګه په پوهنيزو ريښو کې.

له ما تل کارول شوې بېلګې: دموږ ژبپوهانو د د عربي مايع لپاره اوبلن غوره کړی. موږ بهېدونکی لرو، نو دا اوبلن ناسم دی او دا يواځې او يواځې د واورو خوي دي او بس.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله بېلګه: دمونږ ژبپوهان د ژبې د سوچه کېدو لپاره هغه په پښتو نه پرېپوهېدونکي یا نه پښتوکېدونکي ویونه هم په ناسمو ویونو سره غواړي سوچه کړي، د بېلګې په توګه، دمونږ زیات لیکونکي د ستاندار یا معیار، سویې، سطحې او نورم ټول لپاره کچه کاروي، چې پوره ناسمه ده.

پام: هره ژبه چې له پیدایښته څه لري، هغه پښتو هم هرومرو لري، چې ځانګړني به یې ډېرې کمې وي، نو کوم نوم یا کوم ویې، چې تراوسه پورې مونږ په پښتو کې په ګومان چې نه لرو، شته، خو دا باید ومیندل شي، چې دا ویونه هغه مسلکي کسان میندلی شي، یا یې باید ومیندلی شي او بله ډېره اسانه لار یې دا ده، چې د یوې وتلې ژبې لېکسیکا کې یې وګوري..

د مونږ په ژبه کې ستونځې. ولې؟

ژبه مو نوې پوهنې ته وردانګلې او پوهنه مو نوې ژبې ته رانغوتې یا دا سې لږ سر ورخرګند کړی. که پورته بېلګه وګورو، نو همداسې به ترې وپوهېږو، چې داسې لږ یې سر ور ښکاره کړی. په پورته کې مو ولیدل، چې دمونږ ژبه په پوهنه نه ده اباده او یا دمونږ پوهنه د مونږ په ژبه نه ده اباده.

لنډ: پوهنه مو په پښتو نه ده.

څه کېږي؟

-- دا چې پوهنه مو په پښتو نه ده، نو د پوهنې په پښتو لیکل او د اموخت څخه تېرېدل دي او پوهېږو، چې دا کار دمونږ د لیکلوست و پښتنو ته پوره ستونځمن ځکه دی، چې هغه یې دا نابلده پښتو نه شي زغملی او دا ورته د ژبې بدایېنه برېښي. دا به د ژبې بدایېنه وي، خو په خته کې د بلې ژبې په وییونو او د خپلې ژبې د وییونو په ورکېدنه او په ګومان چې ګوندې ډېر وخت نیسي، نو د خلکو پرېپوهېدل لږ ستونځمن ورته برېښي، ځکه چې ده ته نابلد وي، نو په دې اند باید دی هم وي، چې ګوندې دا ټول ورسره ستونځې لري. دا سمه ده. ستونځې شته، خو د دې ستونځوبې (دې ته به هم لږ برګ شی، خو دا مو تل ژبه کې شته) یې دومره ستونځمن نه دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

-- ځنې بیا وایي، چې د پوهنیزو ویپونو په پښتو نه پوهېږي. زه په ې اند نه یم. څوک چې هرڅومره نابلده هم وي، نو پښتون پرې پوهېږي، هغه پښتون، چې د داسې ویلو توان لري چې وایي، نه پرېپوهېږم.

-- ځنې یا زیات یې په دې اند دي، چې ګوندې دا نومونه یاوییونه، چې تراوسه پورې ورسره بلدیو، له دې وروسته دې هم وي. زه په دې اند یم او دا راته اړیین برېښي، چې د پښتو وییونه باید له منځه لاړ نه شي او خپله ژبه بېرته په ښکلې کړو.

موږ دوه لارې لرو:

۱ – پښتو په همدې لار لکه څنګه چې روان یو، بیایو، داپه دې پرېپوهېدنه، چې پرته له تړنوییونو، نومځاینیوو، اړیکویونو، نور بل څه په کې که د پښتو هم نه شته او وي دې او یا دا پیداپت راکړې ژبه بېرته رامیندو او له مرګه او بېوزلی یې ژغورو. ژبه مو بیوزلې نه ده، خو موږ یې په راژوندۍ کولو سره ځان ته ستونځې پیداکوو. موخه مې د رامیندو څخه داده، چې موږ دا د نورو ژبو پیداپښتي وییونو انډول په خپله ژبه کې هم لرو او دې ته مو دې پام وي، چې جوړوو یې نه. په ژبه کې د نومونو او ویونو جوړول یواځې او یواځې په هغه وخت کې کیږي، چې ته ورته تراوسه پورې څه نه لري او هغه باید هم د هغه څه د خویونو سره سم وي. دنومونو د جوړولو کار د پیداپښت سره په ټکر کې دی، مګر چې بله لار نه وي. دموږ پخوانیو، نه پخوانیو نه، دا دما د وخت یا له ما یو څو کاله د مخه مشرانو دا کار کړی او هغه ډېره برخه یې ډېره ښکلې او په زړه پورې ده، چې بېلګې یې درملتون، پوهنتون، ښونځی، ښونکی او نور دي، چې دا نومونه هغه څه ټیک په ګوته کوي، چې څه دي، خو بیا هم دا د اوبلن ویل وبهېدونکي ته، داپرې نه پوهېدل دي او د اوبلن خوي ورته نابلد دي. هغه څه چې بهیږي، بهېدونکي دي.

۲ – پښتو به پښتو کوو او د پښتو وییونه به نه پرېږدو، چې له ژبې مو ورک شي، چې ژبه مو په پردیو وییونو بډای او خپله بېوزلې کړو.

دا به نو څنګه کوو؟

دا به داسې مخ ته ځو، چې د ټولو پوهنیزو ریښو سره به ځانونه ښه بلدوو او ددې لپاره هرو مرو اړتیالرو، چې یوه وتلې دباندنۍ ژبه، لکه انګرېزي، روسي، فرانسوي او الماني به زده کوو، په مټ به یې له پوهنې سره ځانونه بلدوو، هغه وییونه به یې د پوهنې او ورڅخه زدکړې په مټه ځان ته ښه روښانه کوو او بیا به یې په ځپله ژبه ورته انډول

(c) ketabton.com: The Digital Library

میندو، چې هرو مرو، له ډېرو لږو پرته، شته دی او داکار د هغې اړونده ریښې کسان میندلی شي.

په دې بیا، بیاتینګار کوم، چې پرته له پورته ژبو زده کړې او ښه زدکړې مو نه پوهنه مخ ته ځي او نه مو ژبه، ژبه کیږي، چې پورته ښېلګو کې یې ګورو.

د ځان ستاینه دې نه وي، خو د الماني په متو دا کار ما کړی.

ما ۵۲ کتابونو ، چې۴۰ یې شمېرپوهنه، درې فزیک او دا نور د ژبې په هکله دي، له ژبلار نیولې تر دنسمونونو په ګوته کونو او سمونونو پورې.

دا کار کېدونکی دی.

له الماني ژبې څخه پوه شوی یم، چې د عربې کړې ته د پښتو انډول غونډوسکه یا غونډاری دی. داکه څوک غواړي او که نه، دا داسې دی او عرب یې هم همداسې بولي، او ورته لیکي: کرةالقدم = پښوغونډوسکه=فوټبال. موږ ګوره پښوغونډوسکې ته کېدی شي خاندو، خو د خندا نه ده او دا خپله ژبه باید د خندا نه کړو، دا ډېر یو غوښتونی او اړین کار دی.

راځی، چې اوس هغه د مخه راوړل شوې ښېلګې په پښتو ولیکو:

ګردئ: ګردئ په هواره کې هغه رابنده کږه (کرښه) ده، چې له یوه ټکي، داسې په نامه منځ ټکي څخه یې وهر ټکي ته برابر اټن ولري. دا د ګردئ کرښه، چې منځټکی د ګردئ چاپېریالټکي سره نښلوي، د ګردئ وړانګه بلل کیږ، هغه کرښه، چې د ګردئ د چاپېریال یو ټکي د ګردئ د چاپېریال د بل ټکې سره داسې نښلوي، چې د ګردئ له منځټکي څخه تېره شي، د ګردئ نیموونې (دا کرښه ګردئ نیموي) بلل کیږي. هغه کرښه، چې د ګردئ د چاپېریال یو ټکی د ګردئ د چاپېریال د بل ټکي سره نښلوي د کردئ ټوټوونې بلل کیږي. دا له ګردئ یوه ټوټه بېلوي. د ګردئ ستره ټوټوونې د ګردئ نیموونې ده. هغه کږه چې د ګردئ ټوټونې دواړه خواوې سره تړي، ګردئ لینده بلل کیږي. د ګردئ دا کږه کرښه، چې رابنده ده، د ګردئ چاپېریالبلل کیږي او د ګردئ دننه هواره د ګردي هواره بلل کیږي.

ګرانو لوستونکو. دا پورته لیکنه کې ما نه کوم جوړشوی ویي راوړی، نه ناپوهوړ وی شته، تول وییونه له پیداښته راسره دي، داپه دې ترېپوهېدنه، چې ژبه مو پوهنیزه کېدی

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي، خو که ملا پسې راوړوتړو، تر هغې پورې، چې يو ښه دولت منځ ته راځي او هرڅه په غاړه واخلي.

پوهېږم، چې له داسې ليکنو سره يوازې د ما د ليکنو له لارې بلد ياستئ او داراته پوره ستونځمنه برېښي، چې لولئ او اورئ يې، خو ګورئ، چې دامه وايئ، چې نه پرېپوهېږئ. ماهېځ نوم يا بل کوم ويي نه دئ جوړ کړئ. دانومونه او وييونه ټول له پيداښته لرو، خو په پوهنه کې را ښخه پټ شوي.

يوه اړيينه يادونه: دموږ د پخوانيو يادا له ماښخه داسې مشرانو ګوره ټوله زدکړه په فارسي کړې وه، داڅه يې چې کړي او داژبه يې د دې پرديو ويونو سره سره را ژوندئ کړې او ژوندئ ساتلي داډېر ستر کار دئ او موږ يې بايد مننډوي وو.

د لوي ښتن مرسته ده، چې اوس موږ داسې له نوروژبو او پوهنو سره بلدېږو او کړی شو، چې ژبه مو ژبه کړو. يو بل به سره نه ډاروو او د توهينېدو خو بايد ډډه وکړو. که ناسمونونه وو، هغه بايد يو بل ته په پوهنيزه دلايلو په ګوته کړو يو بل ته د درناوي په ځلورديوالي کې ګوتنيوني.

يوه بله هيله: دموږ زيات کسان کله، کله داسې کوي، چې يو څه وګوري، نو سملاسي وايي، چې داخو له دې او هغې ژبې داسې ټکي په ټکي را ژباړل شوی. دا سمه خبره نه ده، چې دې ته د ناسمون په سترګه وګورو. که ژبنيز ناسمون په کې نه وي، خو د يوې ژبې د بلې ژبې وييونه سره همداسې په انډول کې بايد وي. د يوې ژبې غونډاله به په کټمټ انډول وييونو په يوه غونډاله ژباړې او هېڅ ګډوډې به په کې نه راولې، د پښتو ژبلارې په لارو. خو که يو څه دنورو ژبو په مرسته ليکې، نو هرو مرو به هلته د هغې بلې ژبې ليکنې د پرېپوهېدنې ګټه اخلي او اړ نه يې، چې هغه دې وژباړې. ژباړل او له يوې پوهنيزې خونديونې په ليکنه کې ګټه اخستل، دا يو له بل بېل څه دي.

هسې مې ورته پام شو. يو ليکونکی ليکي: د کم خونی لپاره هم ګټور دي

نه پوهېږم، چې ولې به دموږ د ليکونکو له پښتو ښخه دومره زړه تور شوی وي، چې د کم خونی لپاره هم پښتو انډول نه ليکي؟

لنډ: پښتوته ناسم راننباسلشوي ويونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

او له ژبپوهانو څخه هیله

پیل یادونه: په لیکنه کې نوي د بام وړ څه هم شته، چې پام مو ورته رااوړل غواړم.

دا لیکنه داسې لنډه، بې له اوږدې شننې راوړم .دا ټولې لیکنې د تاند او دعوت په منلو خپرونو کې خورې شوي او هلته کتل کېدی شي او په ketabton. com زما په همدې نامه کتاب کې راټولې شوې دي.

څنګه پوهېږو، چې دا یا هغه ویې یا غونډاله ولې ناسم دي؟

لومړی :یو نوم، یو وی یا کومه غونډاله، چې د هغه ورکړ شوي نوم یا بل څه اړونده خوي ونه لري، ناسم دی.

بېلګه: اوبلن د بهېدونکو په ځای.واورې اوبلنې کېږې، خو اوبه، شړومبې، شیدې نه اوبلنې کیږي، دا بهیږي او له دې امله بهېدونکې دي. دا مو تل په ورځنې ژبه کې لروده، خو بیایې هم اوبلنوو.

دویم :یو نوم یا بل کوم وی او یا د کومې غونډالې لیکل، چې ټولیز نه وي او ټولیز کېدی نه شي، ناسم دی.

بېلګه: ې او ئ دا د یوه غږ لپاره، چې په دوه بېلابېلو بېګانو لیکل کیږي، نورو بېګانو ته نه ټولیز کیږي یا نه دی ټولیز شوی. نو دا ،، ی،، بسیا کوي یا همدا شته او دا بله ،، ئ ،، په پښتو کې نه شته.

دریم : هغه نومونه یا ویونه، چې د ژبلارې سره په مخامخوالي کې راځي. همدا د یوه غږ له پاره دوه بېګانې او یا د سلم لپاره سلن راوړل، هغه د پیداښت بدلولول دي او ناسم.

څلورم :د هر څه د سم او ناسم له پاره، چې ښوونیز دلایل راوړل کیږي، باید له مخامخوالي خپلواک یا ازاد وي

پنځم: بیا د پورته لنډ :پوهنیز دلیل کوم دي؟ هغه دلیل، چې له مخامخوالي خپلواک یا ازاد وي.

بیا داسې پیل کوو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو : سلن نه شته :د سلم له پاره سلن راوړل ناسم دئ .دا د ژبې او شمېرپوهنې له لاري او ټولیز هم نه دئ او دا دې هم په یاد وي، چې دا سلنه شلکلن له ۲۰۰۱ څخه ناسمون دئ، له دې د مخه دا ناسمون نه وو.

دوه :اوبلن : دا هم ناسم د بهیدونکو له پاره کارول کیږي .اوبلن یواځې او یواځې د واورو خوي دئ او بس.

درې : تر : په ټولو هغو ځایونو کې تر ناسم دئ، چې داسې نه وي:

دې لاندې دوه غونډالو ته پسې یادونه وګورئ. په اند مې دلته دما پرېکړه یا قضاوت هم باید بدل شي.

لومړی اړیکوی : له جلالکوټ څخه ترکابل پورې.

دویم تړنوی :په کوټه کې ۲۰ تر ۳۰ کسانو پورې ځایږي.

دریم د مهال یا یو څه پای : تر نهه بجو پورې درځم

بیا : پرته له داسې غونډالو، په بل هر ځای کې ،، تر ،، ناسم دئ.

یادونه : د ما په نوې څېړنه کې د ،، تر ،، مختړی د نومځاینیوي سره د حالت یا څنګه والي په څېر د نوم اوشینوم سره مل راځي، دا په دې پرېپوهېدنه چې د یوه حالت په بڼه راځي او ،، تر ،، کومه خپلواکه پرېپوهېدنه نه لري. یوه بېلګه راوړو:

له ما څخه تر تا پورې. په پورته ،،له ما،، او ،،ترتا،، حالتونه دي، ،، څخه،، او ،، پورې،، اړیکویونه داسې په نامه پسې ځاینیوي دي، چې له املـه یې ،، له،، او ،، تر،، خپلواکه پرېپوهېدنه نه لري. بیا هم دا ،، تر،، یواځې او یواځې د همدې اړیکوي ،، پورې،، سره راځي او نورو ځایونو کې ناسم دئ.

څلور : له،، تر ،، سره پرتله کونه : دا هم سوچبوچ نه شي کېدی، زما کتاب کې روښانه شوي او دریم هم وګورئ. له بلې خوا ،، تر ،، خپلواکه پرېپوهېدنه نه لري، نو ورسره پرتله کونه ناسمه ده.

بېلګه: سپین له زرغون څخه ښکلی دئ، خو سپین تر زرغون پورې ښکلی دئ، ناسم دي.

سپین و زرغون ته ښکلی دی. سم او سپین تر زرغون..... هم سوچ بوچ ناسم ئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا: ،، تر،، بې له همدې حالت یاځنګه والي بله پرېپوهېدنه نه لري.

پنځه :ئ : زموږ په پښتو کې داسې ،، ئ، ځای نه لري .دا ژبلار نه ده، چې غږ دې یو او ،، ئ،، دې دوه - یا ان و۱۶ ته هم ر سېدلی شي – وي. ټولیز شوی هم نه دی، چې هغه به یې هم ناسم وی.

شپږ : غونډاله -،،سږکال تر ټولو ډېر انګور شوې،، ، ناسمه ده .. دا هېڅ نه روښانه کوي او همداسې کومه پرېپوهېدنه نه لري.

که ووایو په ټوله کې، دا یو تکیه کلام دی پروا نه لري. په ټوله کې سږ کال ډېر انګور شوي دي یا سږکال خورا ډېر انګور شوي دي یا سږ کال د تېرو کلونو سره په پرتله ډېر انګور شوي دي یا سږکال وتېرو کلونو ته ډېر انګور شوي دي.

اوه :،،تر ډېره بریده یا ... پولې،، او هم یا ،،تر ډېرې کچې،، ناسم دي. ډېر برید یا پوله نه شته، خو له برېده یا پولې ډېر شته.

اته : کچه موږ زیات وخت ناسمه کاروو. د ستاندارد یا معیار، سطحې او سویې له پاره یې کارونه ناسمه ده.

لاندې به یو څو ویونه راوړو، چې نوم او اړیکویونه دي او تل باید په لیکلو کې پام ورته وشي.

.نوره کارونه یې د اړیکوي ده.

نهه :منځ یا منځټکی :یواځې د یوه شي یا یوه څه هندسې منځ باید وي.

نور منځ اړیکوی دی.

لس: مخ .په مخ یې دانه ده .چې پرته له داسې کارونو، چې فزیکي مخ دی، نور کارول یې اړیکویونه دي .مخ - یا مخې ته ، دمخه، مخ – یا مخه کې، خو ترمخه سوچبوچ نه شته او همداسې تر مخکې.(که په مخ کې یا ښنه یې وي، هغه بیا سړی پرې پوهیږي، خو ،، تر،، ورسره بیا هم ناسم دی) دا تر خو ناسم او دا مخکې هم کلیوالي ویینه ده.

یولسم: همداسې څنګ او شا .په دې پوهیږو، چې کله فزیکي او کله دا فزیکي څنګ او شا موخه ورڅخه نه ده. دا نور نه غزوم.

دا هم ناسم دي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولسم: روغتون، چې موږ د ناروغانو ځای ته وایو ناسم ډی .سم یې ناروغتون، رغنتون یا رغنځی دي. رغنځی بلل یې ماته ډېر ښه برېښي. که وخت یې وي یا راغی، نو دا باید بدل شي.

دیارلسم: د کورنیو چارو وزارت ناموخور دی، موخوریې د دننیو چارو وزارت. د کورنیو چارو وزارت هم باید وي.

څوارلسم: بهاند. دا د بهېدونکي یا بهونکي په ځای راغلی. ښه برېښي، خو ناسم به یې ځکه وبولم، چې دا ترې پوهېدنې یې باید دوه وي. که دچا د کورنی نوم وي، خو هغه یې خپله خوښه، خو په لیکنه او ادبیاتو کې د کارونې لپاره ناسم دی. ژبلار ته دې پوره پاملرنه وي، چې دا تولیز کېدی شي یا تولیز دی او که څنګه؟.

پنځلسم: همداسې بشپړاند، چې نه پوهېږې، دا بشپړونکی دي او که بشپړېدونکی.

شپاړسم: له دباندې ناسم رانیولي وییونه:

واحد څه ته وایي؟

موږ واحد پوره ناسم کاروو. سمه نه ده. پیداښت موږ ته هم په خپله ژبه کې پیداښتي څه راکړي.

لنډ:

یو متر = one metre = (واحد متر). کېدی شي دا المترالواحد ولیکلی شي(نه پرې پوهېږم، کړی شي راته سم یې کړی)= ۱ م =1m

یو یا واحد یا انګرېزي one یو ګڼ دی لکه ۲ ، ۷ ، ۱۲۰ او بس یو ګڼ. کومه اله نه ده.

متر د اودوالي لپاره unit دی، پښتو یې یوون او عربي یې وحدة دي. دا د یوه ټاکلي اوږدوالي لپاره اله ده او دا ټاکلی اوږدوالی هم متر دی، چې د اوږدوالو څومره والی په کچوي نه ګڼ او نه یو او نه واحد او نه one او په هرځای کې همهغه اله ده یا انډول. دا بیا لوي او وړې برخې لري، چې د بېلابېلو شیانو لپاره له دوی څخه انډول یووالی ټاکلشوی دی.

که ولرو: پنځه افغانی، نو پنځه ګڼ دی او د دې لپاره افغانۍ یو یوالی یا وحدة دی او نه ګڼ دا په دې پرېپوهېدنه چې نه یو او نه واحد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته مې یو ځو بېلګې راوړې، نور په Ketabton. Com کې، که ګران لوستونکي، د دې اونورو سمونونو سره مینه لري.

یوه یادونه :

دا ما ته یوه بابیزه او بې ارزښته لیکنه اوګوتنیونه نه برېښي، دا مو ژبه ده، ځوک هم چې دا ژبه ناسمه کاروي، باید سمون ته راوبلل شي

موږ پوهنیز مرکزونه لرو .له هغو څخه غواړم، چې دا په غور وګوري او هر یو چې ناسم وو، دا په دې مانا چې که یو هم، نو دوي حق لري، چې ما ته مناسبه جزا وټاکي او سمه ستره جزا به داوي، چې دوی راڅخه د ډاکترۍ شهادتنامه واخلي او که نه، نو بیا دې راته د ژبپوهنې ډاکتري راکړي، دا پرې ارزي.

او له ټولو لیکلوست خاوندانو هیله کوم، چې د دې پرېکړې ملاتړ وکړي، دا د هر یوه کار دئ او ټول د دې ناسمونو سره ګېر دي، د علومو اکادمي د پښتو څانګې او پوهنتونونو پوهنیز کادرونه دې دې کار ته راوبولئ .

په پای کې دې د یوې یادونې اجازه وي او هغه دا چې :دا پوهنیزه ځاننیونه نه ده، چې په یوه پوهنیزه لیکنه، د سمې او ناسمې پرېکړه وغواړو او موږ ورته چپه خوله پاتې شو، که په هر لامل هم وي .

تاسو ژبپوهان دې پرېکړې ته په مینه رابولم.

باور وکړئ، چې زما ملګري او پېژندکلوي، چې ښه عالمان او په ژبه کې وتلي کسان دي او سلنه یا بهېدونکو ته اوبلن ووایي او دا ،، تر ،، ناسم وکاروي، ډېر زوروېږم .او ربښتیا ډېر زورېږم .که دوي ته دا سم برېښي، نو زه به د دوي له پاره هم ارام شم، هغه دې موږ ته دا راوښایي، چې کوم پخواني او کوم جوړشوي دي، کوم سم او کوم ناسم دئ.

موږ کره پښتوپوهان او لیکوالان لرو، چې هغوي هرومرو مرسته کولی شي، چې لږ ترلږه ماته زما د لیکنو ناسمون را په ګوته کړي او دا مرسته راسره وکړ، چې تل به مو مننډوی یم.

دتاسو د ټولو له سرې سینې ډېره مننه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له څه سره چې مخامخ کيږو، بايد چې په نوم يې په پښتو هم وپوهيږو

د نوو يا لږ نوو شيانو سره چې مخامخ کيږو، نو دا اړيينه ده، وپوهيږو، چې دا په پښتو څه بلل کيږي.

په ژبه يا ژبو کې ويونه څنګه منځ ته راغلي ؟ او يا موږ د څو ډوله ويونو سره مخامخ يو؟

ايا د يوې ژبې ويونه په بله ژبه انډول ژباړلکېدی يا انډول يې ليکلی شو او که څنګه او يا يې همداسې پريږدو، لکه تراوسه مو په ټولو پوهنو کې همغه دباندني نومونه پرېښولي، له ښونځي نيول تر پوهنتون پورې، چې ګوندې ژبه مو نوره ستونځمنه نه شي؟

موږ په ژبه کې منځ ته راغلي ويونه په لاندې درې ډوله وېشو:

لومړی: هغه ويونه چې د پيداښته را سره د اړتياو له امله منځ ته راغلی يا راپيدا دي. دا ډول ويونه په هره ژبه کې انډول لري. داسې ويونه ياويی، چې په يوه ژبه کې وي او انډول يې په بله ژبه کې نه وي، ډېر کم دي. دا سې کېدی شي، چې د يوې ژبې يوه وي ته په بله ژبه کې څو انډول وييونه شتون ولري.

دا ځکه داسې ده، چې د هرې ژبې ويونکي دا له سره مل ستونځې همغه ستونځې دي.

موږ چې په پوهنه کې نومونه کاروو، نږدې ټول يې عربي دي او موږ يا زموږ پوهانو دا جرآت نه دی کړی، چې د دې عربي وي لپاره پښتو انډول وليکي او يا شايد په هغو وختونو کې به داکار ستونځمن وو، ځکه پوهنه مو بايد د لومړي ځل لپاره له عربي يا فارسي رانيولې وی، چې له هغه وخته يې دا پښتو راته اړيين يا د پښتو انډول راته- لکه اوس هم - نابلد برېښېده.

بېلګه: پښتو غونډوسکه يا پنډوسکه او که غواړی توپ، الماني او انګرېزي يې بال، چې د عربي د کرې سره انډول دي. باور وکړی، چې ما افغانستان د علومو اکادمي، نصاب او د پوهنتون له استادانو پوښتلي، چا يې راته سم ځواب نه دی راکړی پرته له يوه ملا صيب څخه چې هغه په عربي پوهېده.

موږ ته دا خپله غونډوسکه داسې لږ همداسې بې ځايه يا کم ارزښته برېښي يا همداسې د لوبو يو شی، چې ګوندې دا په پوهنه کې غواړي، چې په ځمکپوهنه کې د کارولو ښه نه راته برېښي، ځکه ورسره بلد نه يو، خو کره يا بال همدا شی دی، که غواړو او که.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویم : د هغو شیانو نومونه، چې د تخنیکي ودې سره جوړشوو شیانو نومونه دي. دا زیات یې هغه نومونه دي، چې د دې جوړ شوي، جوړوونکو کسانو ژبو څخه منځ ته راغلي، چې زیات یې د همغو ژبو د پیداښتي ګډوله نومونو څخه موخه ور جوړ دي.

په پوهنیزو نومونو کې هم داسې ده، چې هر نوم د خپل ځان لپاره یو کره پېژند لري، چې د همغه پېژند له مخې دا بیا د یوې ژبې وی یا نوم د بلې ژبې د نوم سره د انډول له مخې پرتله کیږي. راځې چې وګورو، چې په پښتو کې دا نومونه څنګه برېښي؟

زه دا د نومونو انډول د شمېرپوهنې څخه ستاسو مخ ته ږدم. دلته تاسو یواځې یو څه ته وګورئ، چې دا سم دئ او که؟

دا چې دا په پښتو کې سختیږي او که اسانیږي، ورځنی دې شي او که؟

په دې سملاسي پرېکړه مه کوي، دا د روښانوني په څېر ولولئ او فکر یې په سمون او ناسمون وکړئ.

موږ به دا په لاندې ډول روښانه کړو، چې یو ویي څنګه ویپکتاب یا ډکشنري کې روښانه او شنل کېدی شي:

له پیله یوه یادونه: دا چې په مسلکي اړخ کې دا اړیین دي او که،نه؟ دا بله خبره ده، خو دا له دې امله غوره دي، چې په پښتو ژبه کې یې انډول څه شی دئ او دا لړ ترلړه د ژبپوهانو د مینې سره سمه وي.

بېلګه : function (لاتین ویي دئ خو دې نورو ژبو هم دا نیولی او د خپلې ژبې انډولی یې هم ورته لیکلی او په ورځني ژوند کې پرې پوهېدنه یې دنده ده): په شمېرپوهنه کې موږ د انګرېزي د function او الماني die Funktion دا ویيونه په ختّه کې لاتین دي اوعربي تابع څخه چې دا څه شی دې او د پښتو انډول به یې څه وي؟

د فنکشن مانا په ورځني خبرو کې دنده ده، خو شمېرپوهنه کې فنکشن ته په انګرېزي mapping وایې او الماني کې فونکځیون ته die Abbildung (دې ته دې پام وي، چې ځنې شرطونه په کې شته، چې هغو ته موږ دلته ګوته نه نیسو) وایي. د دې انډول په پښتو کې څېرونه ده. په عربي چې موږ یې کاروو تابع ورته وایي، چې په پښتو د څېروني انډول ترې پوهېدنه نه ده، چې روښانه به یې کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پېژند یې: فنکشن د یوې ډېرۍ هرتوکي د یوې بلې یا همغځ ډېرۍ په ټیک یوه توکي څېره کوي، یعنې په الماني ابېلدن کوي او انګریزي یې مېپینګ کوي او موږ ورته اړین باید ووایو چې څېره کوي. نورې پېچلتیا پسې نه ځو، خو دلته پوهېږو، چې په پښتو به دې ته څېرونه یا څېره کونه ووایو.

f : x -> y

په خواشینۍ باید ووایم، چې زه دا ایکس توکی دی، له لوي ایکس او داسې نور نه شم لیکلی، خو موخه مې ترې شمېرپوهنیز څه هم نه دي، روښانه کوو.

په پورته کارونه کې د اېف دنده ده، چې ایکس په اپسېلون څېره یا مېپینګ یا ابېلدن کړي، نو له دې امله دې کارونې ته په انګرېزي مېپینګ، الماني ابېلدونګ، چې پښتو انډول یې څېرونه یا څېره کونه ده او نه بل څه.

په پورته کارونه اېف کې ایکس او اپیسیلون دواړه واریابلې، عربي یې متحولې، چې پښتو انډول یې اووښتونې یا بدلېدونې دی. اېکس خپلواک او اپیسېلون بلواک دی، ځکه چې د اپیسیلون ارزښت د ایکس په واک کې دی.

دا چې په عربي کې ورته تابع، وایې موخه به یې ترې اپیسېلون وي، چې هلته څېره کیږي او هغه د ایکس تابع دی، نور – لکه د انګرېزي او الماني په څېر- نه پرې پوهېږم.

اوس به نو دا په پښتو داسې ووایو: کارونه (زما په اند چې اړیینه به نه وي، چې عملیه ورسره ولیکم) اېف ایکس په اپیسېلون څېره کوي یا د اېف کارونې سره ایکس په اپیسیلون څېره کیږي. چې لومړۍ یې خپلواکه او دویمه یې بلواکه اووښتونې ده (اوړېدونې نه لیکم، ځکه چې اوړېدونې یو بل څه ته وایي که یوه کړه ولړو او هلته یو موټر ځي او داسې یوځای یا ښه یې ټکی راشي، چې دا موټر په دې ټکي د لور څخه واوړي یعنې لور داسې بدله کړي، چې په کړه پاتې شي، نودې ته اوړېدنه او دې ټکي ته اووړونټکی (په الماني کې ورته Wendepunktوندې پونکت وایی او عربي کې نقطه انعطاف وایي(په ورځنۍ خبرو کې وایو، چې هغه انعطافمنونکی نه دې په دې ترې پوهېدنه یا مانا، چې له خپلې خبرې نه اوړي)) وایو). دا اووښتونې او اوړېدونې به سره په همغه پرې پوهېدنه وي، خو که په شمېرپوهنه کې یې غواړو وکاروو، نو باید د کارونې موخې یې سره توپیر کړای شو، ځکه یو نوم په پوهنه یا شمېرپوهنه کې د دوه شیانو لپاره نه کارول کیږي.

یا د فنکشن دا پېژند لنډ بې له بېلابېل دولونو: په شمېرپوهنه کې فنکشن یا څېرونه د دوه ډېریو منځ کې اړیکي دي، چې د یوې ډېرۍ (د خپلواکو اووښتونو ډېرۍ، د خپلواکو ارزښتونو -) هر توکی د بلې ډېرۍ (څېره ارزښت ډېرۍ، بلواک - ، اووښتونې -، بلواک

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزښت -) په ټيک یوه توکي ځېره يا تنظيم شي. دا د فنشکن کليمه په ادبياتو کې په بېلابېل ډول پېژندل کيږي يا بېلا بېل پېژندونه ورکول کيږي. موږ یې نور نه ځېړو.

راځئ چي اوس لنډ يو بل شمېرپوهنيز نوم هم وځېړو:

دفرنشلشمېرنه: دا د لاتين څخه دی، پښتوانډول یې کمښتشمېرنه راځي او په شمېرپوهنه يې کارونه په نږدې همداسې موخې ده. دا په هره ژبه کې د همغې اړوند موخې له پاره کارول کيږي، چې په ګوته کوو يې.

انډول يې يا ښه بلل يې عربي مشتق، الماني die Ableitung او انګرېزې يې derivative دي، دا څه کارونه ده؟

لنډ: په دې کارونه کې د ځېرونې- ارزښت يا فنکشن - توان په يو کميږي. دا په دې ترې پوهېدنه، چې د ارزښتډېرئ توکی په يوه توان راکميږي، له دې امله يې د پښتو انډول هم رابېلېدنه ده. په دې نورو دوه ژبو خو پوهېږم، چې انډول يې رابېليدنه ده، خو ګومان مې دی، عربي کې به مشتق هم - چې اشتقاق به په کې راځي- د رابېلېدنې په پرېپوهېدنه وي.

دا بېلګې لږ ستونځمنې دي. راځئ چې یوه ساده بېلګه يې هم راوړو.

موږ په ښونځې کې مثلث لوستلی او باور وکړئ، چې په هغه پښتو انډول پرېپوهېدنه يې دا اوس هم نه پوهېږم، خو د الماني او انګرېزي نومونو په پرېپوهېدنه يې پوهېږم، تاسو سره يې ګډوم.

انګرېزي يې triangle، الماني يېdreieck

دلته له همدې سره له دې ستونځې مخ شو، چې د انګرېزي انګل خو په الماني کې وينکل Winkel ده، نو دا څه خبره شوه.

په المان کې له کرښو رابند جوړښتونه لکه پښتو کونجونه او ګوډونه (Ecke) لرئ، چې د کونج انډولی وينکل او ګوډ انډول يې اېکې Ecke دي او په انګرېزي کې لکه فارسي کې هم يواځې انګل يا زاويه لري. دا په دې ترپوهېدنه چې په پښتو کې هم دننی کونج او دباندنی ګوډ دئ(موږ ورته د کندهار شاوخوا ځايونو دي ته ګوټ هم لرو، خو نه پوهېږم، چې هغه هم همدا ګوډ دئ او که څنګه؟ دا به ژبپوهانو ته پرېږدو).

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما له دې امله دامثلث د الماني ژبې په څېر درېکونجی نه دی لیکلی او انډول یې درېګوډی دی. یو چا راته وویل، چې ګوډ خو ګوډ ته وایي ، دا په دې پرېپوهېدنه، چې یو څوک ګوډ ځي. زماځواب وو چې څوک پښه سمه نه شي غزولی ګوډ دی او دلته هم چې دا کرښه سمه نه ځي، نو ګوډ جوړوي.

اوس به راشو یو څو نورو تخنیکي نومونو ته:

یو – په فابریکو کې پټۍ دي، چې کار ګر مالونه پرې باندې ږدي، هغه ځغلي او دا مالونه یا شیان له یوه ځایه بل ځای ته وړي.

دوه– چې په مغازو یا سترو پلورنځیو او یا نورو دګڼوګوڼي ځایونو خلک ښکته-پورته کیږي د هغو لپاره هم دا پوړۍ جوړې دي، چې څرخي او همداسې په هوایي ډګرونو کې داسې پټۍ دې، چې هغه تل په خوزښت کې او مسافر یا په دریږي او یا پرې ځي.

درې – دا څېره شوې اله:

په فیسبوک یا مخکتاب کې مې هغه تېره ورځ د لاندې خوندیوني سره یوه لیکنه خوره کړې وه. داسې څوک ورسره ډېر خوش نه وو، چې ګوني زه داژبه سختوم او نوي ویونه پیدا کوم. زه په ژبه کې د نوي ویونو پیداکولو سره سم مخامخوالی لرم او چا چې پیدا کړي هغه هم تول یا زیات یې ناسم دي، نو له دې امله دا لیکنه(په دې هکله مې کتاب په کتابتون کې کتلی شی او یا په همدې خپرونه کې هم).

پرون مې د بوټ سره ستونځې پیدا کړي. د درځتړونی، راکښنپتری لوېدلی وو. که د تړوني تړنپتری؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

موخه: الماني - Zip verschluss oder Zipp یا Reissverschluss انګرېزي zip fastener یا لنډ zipper ستاسو خوښه، چې په څه ترې پوهېدنه یې په پښتو خانونه وپوهو او که نه او یا به زما ناسمونو چېرته وي؟ زه یې د پښتو د نوم سره نه یم مخامخ شوی.

بیا یادونه: د بلې ژبې هر وي لپاره که د پښتو ویی وي، نو هرومرو دې وکارول شي، دا ساده او د راتلونکو لپاره زر پوهوړ دي.

دریم : هغه نومونه دي، چې د اړتیاوو سره سم منځ ته راغلي، خو دا د هغه چا یا هیواد د ژبې نومونه دي، چې دا نوم په کې د لومړي ځل لپاره کارول شوی او په بله ژبه یې موخه وره ژباړه نه کیږي، چې دا بیا هممغسې نیسو، لکه د عربي معیار ، چې د لاتین د ستاندار(ایستاندارد ناسم دئ) سره انډول دی.

زموږ پښتانه لیکوالان غواړي، چې دا معیار یا ستاندار هم په پښتو کړي، خو دا په پښتو کې انډول نه لري، لکه په دې نورو ژبو کې برته له عربي، چې زما په ګومان ستاندارد او معیار سره انډول دي.

خبره اوس دا ده، چې موږ پښتانه د هغو ویونو لپاره، چې انډول یې هرو مرو شته وي، په پښتو انډول ولیکو او که نه کار ورسره ونه لرو، لکه تراوسه مو، چې ورسره نه دي لرودي او که لړترلړه په هغه انډول یې باید وپوهېږو.

یادونه: نومجوړونې هرومرو ناسمې دي. په دې هکله مې د ټولو جوړشوو ویونو یو کتاب لیکلی.

په خواشیی باید ووایم، چې نه یې ښوک ردوي او نه یې هغه زیاتو یې په خپلو لیکنو سم کړي، بیا یې هم وګوری.

زما کتابونه هم وګورئ او که څه درته ناسم برېښېده، نو اندونه به سره ګډ کړو، ژبه د ټولو ده او دیوه یاڅو کسانو ملکیتنهدی، راځې، چې پهګډه یې ستونځوبې ولټوو، له دې امله مې برېښناپته.

زما برېښنا پته: smakhan1946@gmail.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

زماليکنې او ژباړې که د هغه مسلک له مخې درته مناسب او ښې نه برېښي، هغه مو خوښه، خودا چې په دې شمېرپوهنيز او فزيکي نومونو د پښتو په انډول پوه شو، خو داهم اړيين دی، چې ويې ګوری او ډېر يې وګوری، دا ژبمينوال او ژبپوهان هم . سم او ناسم انډول دې يې راته په ګوته کړی، که مينده مو.

يوه پای يادونه : که چېرې د ژبې ويونه د ډېر وخت لپاره او بيا په پوهنو کې ونه کارول شي، نو دا په ژبه کې له منځه ځي او همداسې به وروړو دا نور هم له کاره وځي، چې بيا د ولس لپاره د ژبې، د خپلې ژبې اړتيا له منځه ځي او دا ژبه پخپله ورورو له منځه ځي. دا اوس هم که تاسو زموږ د پښتنو ليکنې وګورۍ، هغه دباندني ويونه هم ډېر کارول کيږي، چې خپله پښتو انډول يې روښانه شته وي. ليکنو ته پام وکړی، خو ځان ته به هم ګوته ونيسم، چې زه نه پوهېږم، زما ليکنې به څومره له دې امله هم چې دباندني يا د بلې ژبې ويونه نه کاروم، نيمګړې وي او د کوم د خپلې ژبې لپاره مې بايد کوم د بلې ژبې وی کارولی وی. مرستې ته مو هرکلی کوم.

ګڼ شمېر

(دا څه دي او ياڅه پرې پوهېدنه لري؟)

زه له ډېر وخت څخه را په دېخوا ګورم، چې زموږ ډېر ليکوالان او ژبپوهان دا ،، .... ګڼ شمېر انسانان. ....،، يا يو بل څه خو ګڼ شمېر ليکي.

زه يوائې دومره پرې پوهېږم، چې د ليکونکي موخه به څه وي، خو زما موخه په موخه کې نه ده، موخه د دې دوه ويونو ګډه کارونه کې ده، چې څه ترې پوهېږو.

ما ته خو دا ،، ګڼ شمېر،، څه نه وايي او يو بېځايه او بېموخې د ،، ګڼ،، او ،، شمېر،، سره يوځايکېدو کارونه ده.

زه خو په دې نه پوهېږم، چې ،، ګڼ شمېر،، به څه وي. زه په دې اند يم، چې دا ليکونکي يې هم په ترپپوهېدنه نه پوهېږي، چې څه به وي، خوخوند يې ورکړی او ليکي يې. په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېره بخښنه، چې دا فکر هم راته راځي، چې دا ازار یا زورېدل لوي ځښتن دماپه برخه کړی، چې دما ورته پام را اوړي او دبل چا ان تر ژبپوهانو پورې یې ورته پام نه وي.
داسې به نه وایم، چې موږ تراوسه نه پرې پوهېږو- ډېره بخښنه راته وکړی، خو دا داسې لږ سکوندل دي، چې یا مې باوري کړئ او یايې راسره ومنئ). دا ازار لکه چې یوائځي ما ته شوی چې ،، په پښتو کې ناسم ورځني شوي ویونه،، عنوان لاندې مې یو کتاب هم په ،، کتابتون.کوم،، کې شته.

موږ پوهېږو، چې د لیکونکو موخه به څه وي، خو داسې څه، چې ترې نه شو پوهېدلی، چې موخه به یې دایا داوي، راوړنه ناسمه ده. د لیکونکي موخه ده، چې ،، ډېر کسان. دا ګڼ شمېر خو د ډېر په ترېپوهېدنه نه دي.

ګڼ کسان، چې سره تنګ نښتي ولاړ وي. دلته ګڼ د متعدد په پرېپوهېدنه دی.ډېر ګڼ کسان هم ناسم دی، که موخه ترې د ګڼ کسانو ډېروالی وي، خو که موخه ترې نور هم سره ونښلي، داسې ،،ډېر ګڼ،، او نه ډېر کسان، چې ګڼ وي.

همداسې ډېرشمېر هم نه شته، خو په شمېر ډېر (یو څه چې وشمېرل شي او د هغې ګڼون یاتعداد جګ وي، نو کېده شي، چې دا تر اوسه ورسره بلد شمېره ولیکو، خو دا هم باید په جګه کېږه(ځنې لیکونکي به ورته جګه شماره ووایي (په دې هکله مې هم لیکنې شته او یوه بله لیکنه هم پرې لرم)).

خو په هره موخه چې وي، کارونه یې ناسمه او د هغې غوښتونې موخې لپاره بېموخې کارونه ده.

په ډېره خواشینۍ باید ووایم، چې په پښتو کې د سمون له امله دما اند دتاسو د ټولو اندونو او لیکنو سره په مخامخوالي کې دی، چې زه بایدملامت وم. که ما تاسو ملامت کړئ او ما ته زما د بې مسؤلیت کار ناسمونونه وښایۍ، نوماته بیا مناسبه جزاوټاکۍ په دواړو سترګو به یې منم.

وړاندیز: د ناسمون له امله شهادتنامه راځخه واخلی.

په هکله یې د درانه ببرک لیکنه او دما ځواب

د موزیګي شکیدلیه کټه
زه چې دې لنګه ټینګووم بازو دې ځینه
ګرانه شینواریه!
زه غواړم چې ستا په لیکنه لږ انتفادی نظر ولرم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱)-دا څه دي او یاڅه ترې پوهېدنه لري؟) ، دا جمله داسې بهتره ده: دا څه دې اویا څه ترې پوهیږئ!
۲ -زه یواځې دومره پرې پوهېږم، چې د لیکونکي موخه به څه وي، خو زما موخه په موخه.............
پورتنۍ جملوکې دوه کامې بې ځایه دي او د چې حرف یې سره یو ځای کوي
۳ -ګنون – دا کلمه مصنوعی جوړه شوې کلمه ده او د هیڅ سیمې په خبرو کې مې نه ده اوریدلې خو که یې ګڼنه ولیکی نو سمه به وي لکه شمیر- شمیرنه
ګڼل- ګڼنه
وتل- وتنه
۴-د ګڼ کسانو ډېروالی وي، خو که موخه ترې نور.....———— په دغه ځای کې کامه نه شته ځکه چې د ربط کلمه لري-چې
۵-هغې ګنون یاتعداد جګ وي، نو کېده شي، چې- تعداد جګ وي؟ یعنې ډیر وي؟ هو! دوه کامې دواړه نه شته.
۶ -خو په هره موخه چې وي، کارونه یې ناسمه او د هغې غوښتونې موخې لپاره بېموخې کارونه ده. کارونه= کارها
کاروونه= بکار بردن
۷ -ووایې؟ نه! و وایې ـ ځکه چې دوه جلا کلمې دي
۸-په ډېره خواشینۍ باید ووایم، چې په پښتو کې——— سم یې: په دیره خواشینۍ باید و وایم چې...
۹-د سمون له امله دما اند دتاسو د ټولو اندونو او لیکنو سره په مخامخوالي کې دی، چې زه—- سم یې: د سمون له امله زما اند د ستاسو اندونو .... کې دی چې.....
۱۰ -نوماته بیا مناسبه جزاوټاکۍ———سم یې: نو ما ته بیا مناسبه جزا و ټاکۍ

پورته لیکنې ته دماځواب

ګران ببرک صیب! ډېره مننه، چې دا دما یا زما د لیکنې په هکله مو ستونځې ګاللې.
هیله ده، د ما د اند سره، چې له ،،ګڼ شمېر،، څخه څه نه پوهیږو او دامې د لیکنې بنستیزه موخه وه، هم اند وي.
په ،، پښتو کې ناسم ورځني شوي ویونه،، د نامه لاندې مې کتاب شته، چې د ویونو سمونونو لپاره یې جوګه یم.
د ما په اند خو موږ لاتر اوسه په هیڅ یوه پوهنیز څه کې دا کټ لا جوړ کړی نه دی، نو لنګه خو یې لا څه کوې، چې وروستۍ خبره ده (د ولس پرمختګ د ژبې د پرمختګ سره مخامخ او په څټ اړیکې لري).
یوه پیلیادونه: کله کله – چې باید مخه یې ونیول شي- دما څخه –شاید له نورو څخه هم- دا د بېلېدنې تکمه ونه وهل شي، نو هغه اړینه بېلونه پاتې شي، د دې بخښنې غوښتنې ته هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

باید اړتیا پیدا نه شي او هرڅه په یوه پوهنیزه لیکنه کې سم ولیکل شي. دا چې دا ناسمونونه منځ ته راغلي، بخښنه دې وي.

ستاسو لیکنې ته:

۱ ـ ته: په دې کې چې کومه غونډاله به ښه وي، څه نه وایم، خو دومره وایم، خو د دې لپاره چې ،،معني،، ولیکم، ماته دا د پښتو ،،ترپیوهېدنه،، موخوره بریښي. ستاسو له اند سره هم هم اند یم.

یادونه: په پورته کې د یوې ،، چې ،، څخه د مخه او وروسته بېلېدنخښه یا دمکۍ او که غواړۍ کوما نه شته.

۲ ــ ته: په دې بېلېدنخښو، دمکیو(دمه کیو؟) یا کوماوو کې، چې څنګیزې غونډآلې یا نوره ښه یې: څنګغونډالي بېلوي، زه په خپل اند یم. دلته باید بیا د څنګغونډالو پېژند راواخلو او د هغې له مخې به بیا خبرې په وکړو. دا به هم په یوه لیکنه کې بیا وګورو او خوښ به شم، چې اند دې د ځان سره ولرم.

۳ ــ ته: خبره دې سمه ده او د ،،ګڼل او شمېرل،، باندې یوه لیکنه لرم، که هغې کې دې هم راسره مرسته وکړه، خوښ به شم.

داسې لړ یادونه: ګڼل، ګڼنه، ګڼ، ګڼون... موړ دلته ګڼل او ګڼې سره بلد یو، دا نور به سره بیا ګډ وڅېړو.

۴ ــ ته: دلته هم لکه د مخه زه په خپل اند یم. که د ربط کلیمې څخه مو موخه Konjunktionوي، نو د دې انډول ما ته په پښتو کې تړنویونه بریښي او هغه تړنویونه ،، یا،، او ،، او ،، او نور دي. ګومان مې دۍ چې ،، چې،، به تړنوی نه وي(؟؟؟).

.

۵ ــ ته: دابه هم په اړونده لیکنه کې روښانه کړم. دا هم د تېر په څېر.

۶ ــته: په دې پوښتنه کې به هم داسې هم اندوالی سره ونه لرو. دا ستا به سمه وګڼو، خو بیا نو باید ولیکو: کاره ونه. داسې لیکنو کې د سېلبو بیلولو او یا مورفېم بېلولو په هکله باید بیا خبرې وشي.

دا سمه ده، چې د یو بل ترپیوهېدنې سره توپیر لري، خو دا یو د کار زیات دۍ او دا بل خو همغه ستاسو په موخه دۍ، خو دا هم بیا د اوږدو خبرو لپاره یو څه دي، چې په لیکدود کې بیا داسې ټولو ویونو ته یو پام وشي، خو داسې ویونه په ټولو ژبو کې شته او سړی ترپیوهېدلی شي

ځغلونه(ځغله وونه یا ځغلوونه): داسې ستونځې په ټولو ژبو کې شته، ډېره به یې پېچلې کوو نه.

یادونه (ستاسو په اند، نو دلته بیا دا یادونه هم یادوونه ولیکو): همدا اوس مې یوه لیکنه له الماني ویکي څخه کاپي کړه، چې همداسې د نورو لیکنو په مټه به دا څنګیزې غونډالي یا څنګجملې سره یوځای وڅېړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷ – ته: ووايې، ووايه!، وکړي، وکړه!، وځغلي، وځغله! او نور. په دې ویونو کې ،، و ،، له نور بېل څه ترېپوهېدنه (په بخښنه، چې زه لا په دې خپل نا ښکلي لیکنډول پاتې کیږم. په دې کې مې یوه موخه شته) نه لري. دا یو فونیم دی،خو د اړونده وي پرته ترېپوهېدنه نه لري یا څه ترې نه شي پوهېدل کېدی. په ،، د هغه کتاب،، غونداله کې د ،، د ،، یوه ترېپېږهېدنه لري، ځکه چې د خاوندوالي مورفیم دی.
د ،، دما، زما، یما،، په هکله یوه لیکنه دما په یاد کتاب شته او بله لیکنه هم پرې لرم، هیله ده – که زړه دې غوښتل – چې ویې ګورې. (په ،،هیله ده چې ویې ګورې،، کې بیا بېلېدنخښه نه شته).
ګومان مې دی، چې له دې سره به مې دا نورې پاتې ګوتنیونې هم په ګوته کړې وي.
هیله ده چې ډېر مو ستړي کړي نه یاستی

زما(دما، یما) پوښتنه

دا پوښتنه مې د م ک ملګرو څخه کړې وه.

لرو: یما، یموږ، یتا، یتاسو، زما، زموږ، ستا، ستاسو، دما، دموږ، د تا، دتاسو.

دژبلار له لارې کوم سم دي او ولې؟

 په هکله یا ځواب کې د ګرانو م ک ملګرو اندونو داسې لنډیز:

یو ا: ځنې په دې اند دي،چې ګوندې لیکنې ستونځمنوم او داسې دي د .... دي

یو: ځنو ته د داسې پوښتنو او لیکنو منځ ته رااچول نا اړین او ناسم برېښېده، ځکه چې دا لهجې یا ځای اړونده ویپنډولونه دي او درېواړه سم دي.

دوه: نورو هم دا ویل، چې دا لهجې دي او په ټولو ژبو کې شته.

درې: داسې اند هم شته وو، چې په دې پرېکړه شوې، چې زما، ستا، زموږ، ستاسو غوره شوي او بس.

یوه یادونه: زه له خپله ځان څخه څه نه جوړوم او نه لیکم، چې نورو ژبو یا لږترلږه الماني کې یې انډول نه وي. پیداېښتي ژبې پوره دي او په ژبلار سنبال. پیداېښتي ځانګړني یې هم ځانګړې لارې لري.

دما د م ک ملګرو! دما هغې پوښتنې ته او د تاسو اندونو ته په درناوي داسې لیکم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ډېره خواشینۍ باید دا هم ووایم، چې زه یو لور او تاسو ټول بل لور یاستئ او دا هم د ما د ملامتۍ لامل باید وي، خو زه چې هر څه راوړم، پوهنیز لامل به ورسره وي، دا سرسختي نه ده او که وي وبه ګورو، چې زما لیکنه بیا څنګه ناسمه په پوهنیزو ویناو یا لیکنو اباده ښولکیږي.

یادونه: زه پوهېږم، چې کوم منل شوی دی، خو په هغه پوهنیز او منلو لامل یې نه پوهېږم، چې کوم دئ او ولې؟

ایا په دې ګوته پورته کیږي او که پوهنیز دلایل راوړل کیږي؟

 که چا داراته ولیکل چې دما اند ناسم دئ او که نه نو څنګه؟

د پوهني وزارت نصاب غونډه کې بله د منلشوي وي بېلګه، چې د عربي مایع لپاره یې انډول پیدا کاوه: زه په دې غونډه کې پخپله ناست وم او په دې پرېکړه کیده، چې د عربي مایع انډول پښتو باید ،،اوبلن،، ولیکو، چې دا ډېر ناسم دئ او دا یوائې او یوائې د واورو - چې اوبه شوې نه وي- خوي دئ او نه د نورو مایعاتو. که ما هرڅومره هڅې وکړې او دلایل مې راوړه، نه منل کېده، چې ګوندې زما یې له ژبې سره څه.

له دې داسې برېښي، چې ګوندې ژبه دمصلحت خبره ده او دا سمه خبره نه ده. ژبه له پیداېښته شته او پیداېښت مصلحت نه مني. په دې هکله مې لیکنه شته.

دموږ ژبې ته ډېر څه ناسم راننوتلي، چې یوائې دما ورته فکر شوی او په هکله مې یو کتاب لیکلی، چې د کتابتون.کوم درنې خپرونې کې خور دئ.

دژبې په هکله هلته زما د پښتو په هکله دا لاندې دوه کتابونه دکتلو دي او که څه په دلایلو ناسم وو، نو ماته چې هره جریمه ټاکی منم یې، چې وړاندیز مې دئ د ناسمون په حالت کې ډاکتري راڅخه واخلی، د ناسمو کړنو له امله او که نه، نو بیایې راسره ومنئ او د ستونځو ګاللو لپاره راته د پښتو ډاکتري راکړئ. د ما دا ټول کار لږ ترلږه د پنځلسو کالو کار دئ.

په هکله یې کتابونه:

لومړی: د پښتو ژبلار (ګرامر)

دویم: په پښتو کې ناسم ورځني شوي ویونه.

تاسوچې همدا شمېروني ته ورکړئ، داکتابونه درته درکوي او یایې کتابتون.کوم کې کتلی شئ.

 اوس دا لاندې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ – زه به هيڅکله هم داسې څه ونه ليکم، چې يوه پوهنيزه موخه مې په کې نه وي او دما په اند يو سم ځواب ورته ونه لرو، ستاسو وخت بېځايه نه نيسم.

داسې نه وايم، چې ۹۵٪ کې، ځکه چې پوهنيزو خبرو کې يواځې سم او ناسم شته.

هغه بله غوره خبره چې په ياد يې رارم داده، چې ماهيڅکله داسې وی نه دی کارولی، چې ما جوړ کړی وي او موږ ورسره بلد نه يو، خو زما د ليکنو سره دا نابلدتيا شته، چې دباندني ويونه په کې يانه شته او يا ډېر کم دي، خو ناپوهوړ څه مې نه دي ليکلي.

۲ – ايا دا لهجه يا بلډول ويېنه ده؟

نه! دا لهجه نه ده، چې په ۳ –م کې ګوته ورته نيولشوې.

لهجه يا بلډول ويل نو څنګه وي؟

لهجه د يوه وي ځای اړوند بېلابېلو ويلو ته وايي، لکه: يما، يمو، يتا، يتو، يموږ، يميږ. دلته دا ،، ږ ،، هم په درې ډوله ويل کيږي، چې دا هم بيا درې لهجې يا بېلابېلې ويېنې دي او يا دا: موږ کور ته ځو. يو ډول ويېنه او بله ډول ويېنه يا لهجه ېې: ميږ کېر ته ځي (که دا مې سمه نه وي ليکلي، راته سمه يې کړئ او ماته به بخښنه کوئ).

۳ - دا ما چې يې په هکله پوښتلي، دا د يوه څه لپاره درې بېلابېل ژبتوکي دي او دا د ملکيت يا خاوندوالي لپاره نومځاينيوي دي.

د خاوندوالي لپاره په الماني کې د لومړي کس لپاره mein د خاوندوالي پرونوم يانومځاينيوی دئ او انګرېزي کې يې my دئ.

د دې لپاره موږ په پښتو کې درې بېلابېل اندول کاروو، چې زما له انده يو يې بايد سم وي، که څه هم پيدابښت ناسم څه موږ ته نه راکوي، خو دا د وخت په تېرېدو سره بدلېدلی شي يا بدليږي.

موږ وايو: لومړی کس: يما،زما،دما،

دويم کس: يتا، ستا، دتا

دريم کس:د هغه (دهغې)

دا درې ډوله نومځای نيوي دلومړي او دويم کس لپاره دي او د دريم کس لپاره ځانله ،، د هغه(دهغې)،، دئ. زموږ د پښتو د پوهنتون استادانو هم په دې هکله ليکنې کړي، چې ما يې ليکنو ته په خپل ګرامر او بل کتاب کې د سمون په هکله ليکنې خورې کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورته کې د دریم کس لپاره ،، د هغه (د هغې)،، کې ،، د،، د ،، هغه(هغې)،، سره د یوه وی په څېر نه او بېل لیکلکېدی شي یا کیږي، نو دلته به ووایو، چې دا ،، د ،، د خاوندوالي مورفیم دئ او هغه پرونوم سره مل راځي.

د ،، د ،، ټولیز کېدنه: که داسې ترې پوه شو، خو په دې لومړي او دویم کې به هم دا ،، د ،، د خاوندوالي مورفېم وي او له دې امله به دا ،، د ،، له ،، ما او تا،، سره دما، دتا د ژبلار له لارې سم وي.

نو: له دې دریو څخه د ژبلار له لارې دما، دموږ، دتا د تاسو، د هغه(هغې)، هغوي سم دي او بس.

یادونه یا زماتېینګار: تر هغې، چې تاسو ګرانو لوستونکو دانه وي رد کړی یا د دې بل سموالی راته په دلایلو نه وي راښولی، نو دا به سم وي.

ماته به بخښنه کوئ، که ستړي کوم مو.

په هکله یې لیکنې او ځوابونه

غلام حضرتجنوري 3, 2021

سلامونه

د ګران او ښاغلی او مَیَن او خوارکی کښ " میږی صاحب " توپیر له میږی سره دا دی چې

میږی د خپل ځان او خپلی کېډی د تأمین پخاطر زحمت ګالی او وچ مړ مَلَخ ئې تر اُربوز نیولی او خپلی هستوګنځئ ته ئې وړی

خو

"ګران میږی صاحب " خپلو ګرانو وطنوالو ته د ژبنی خدمت په انګېزه خپلی ګوتی او قلم د خوَلو له لاسه لانده خیشته کړی دی ، خواری او خوَلې او زحمت او لېونئ مینه ئې د ستائنی وړ ده

خو

کوم دئ هغه نر چې " میږی صاحب " ته ور ږغ کی:

وروړ جانه! موږ په ژبنی هستوګنځئ کی غزېدلی ښېتانه اوسمهال ډېره اشتها نلرو او نه هم د لوږی احساس کوو ، د وړمی ورځی او پرون ورځی او نن ورځی جوړه سوې پالوده مو دا ګړی بس ده (هسی د ګېډی ډکېده مو موخه ده پدې ناډاډمنو حالاتو کی.(

ښاغلی میږی صاحب د المانی ژبی د اسمونو د ارټیکل په انډول غواړی دا نسخه د ښتو سترخوان ته هم ډالئ کړی، حال دا چې د المانی ژبی نسب او ژِن له ښتو سره ډېر توپیر لری

(c) ketabton.com: The Digital Library

په الماني ژبه کې اسمونه د ارټيکل تابع دی يعنی دا د die او der او das ديکتاتورانه حاکميت دی چې زه بايد ووايم meine ياmein
امّا
په پښتو ژبه کې هيڅ بنديز او محدوديت او الزام او قاعده شتون نلری او په خپلواکه توګه ويلای سم مثلاً
زما سدرئ
زما لستونړئ
زما کَرَک
زما شلومبې
زما بوټونه
بله خبره دا ده:
د ډول ډول لهجو شتون يو طبيعی څيز دی
خو
ليک او ليک دود د يو لړ قواعدو تابع دی چې يو لډې قواعدو څخه د " يووالی يا يو رنګی " مسئله ده
بناً
که
احمد وليکی مثلاً: دِما يا دَما قلم
محمود وليکی زما قلم
حامد وليکی ايما قلم
نو
دا به يو ډول ښورښ او انارشی را منځته کړی.
بل عرض مې دا دی:
دا به ومنل سی چې د بشری ټولنی په لمنه کې ځينی ژور بدلونونه د يو کس پلاس په يوازی سر را منځته سوی دی خو هغه بدلونونه په نورو ډګرونو کی را منځته سوی دی نه د ژبی په لمنه کی.
د ژبی په لمنه کی انقلابونه او بدلونونه کوم مشخص او ځانګړی لاربنود او رهبر نه لری بلکه دا يوه دسته جمعی او د ګډ کار پروسه او پروژه ده.
سره لدې
د بخيل او حسود کس دی کور وران سی
که ښاغلی ميرِی صاحب د خپل نه ستړی کيدونکی تلاښ په ښو پايلو ډاډمن وی نو ور ته هميشه د برياليتوب هيله لرو.
وګورو چې مثلاً ۴۹ يا ۵۰ کلونه وروسته به " **دِمونګه** " پښتو کومه بڼه ولری؟
په هره توګه
که مو " پښتو " د سمون په غبرِه کی خاندی يا نه خاندی او وخاندی يا نه وخاندی

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو
کلکه هیله لرو چی ” پښتونولی ” مو د سمون د غیږی سره پُخلا سی

دما ماخان یادونه:

ګرانه غلام حضرته ډېره مننه چې لیکنې مې ګورې، د ګوتڅنډنې سره او په دې خوښېږم.
دما لیکنې راڅخه ډېرې غزیږي، زه خو کم وخت لرم، خو وخت لرم، ځکه بل کار مې نه شته پرته له لیکنو او په دې لیکنو ځان هم روغ ساتم.
ستاسو د مینې ډکې لیکنې څخه په ډېره مینه مننه.
ستا لیکنوته یو څو یادونې:
لومړی: پورته مې ولیکل، چې لیکنې د خپلې روغتیا لپاره کوم او د بل چا لپاره یې نه کوم، خو که د چا په کار راتلې او ګټه یې ترې اخستلی شوه، ورته خوښېږم او که د چا په زیان وې، نو ډېر به خوابدی شم او بخښنه به وغواړم، خو چې دا بدې یې راته څوک په ګوته کړي.
زه د خپلې ژبې لپاره د المانې ژبلار څخه ګټه اخلم، موږ خو یې داسې لیکو، چې کله ناکله یې زه هم په هکله دې لیکنو ته اړ کېږم.
تاسو چې کومې اندېښنې لرئ، دلته خبرې نه په کوم، هغه دماپه ګومان دما په لیکنه کې ټولې ځواب دي. تاسو لیکئ:
۱ - ،، د ژبی په لمنه کی انقلابونه.... ،،
زه ګوره نور انقلابي نه یم، هغه څه چې په ژبه کې دپیداښتې لارو سم، زموږ ژبې ته څوک ناسم راننباسي، د هغې په هکله لیکنې کوم او دلایل مې تل راوړي، چې هر څوک یې ردکولی شي. داکار نه کیږي، چې ګوندې زه به لیونی یم یا زورور. زورور خو نه یم او په دې بل یې نه پوهیږم.
تاسو لیکئ:
۲ - ،، کوم دئ هغه نر چی ” میری صاحب ” ته ور ږ غ کی: ،،.
دا کار خو هرڅوک کولی شي، ته خو لا د هر بل څخه ښه، چې ما ته دما ناسمونونه په ګوته کړي، په پوهنیزه دلایلو ودان، نوبیا خو دومره بدخویه یا زورور هم نه یم، چې دوام به ورکړم.
تاسو لیکئ:
۳ - ،، په پښتو ژبه کی هیڅ بندیز او محدودیت او الزام او قاعده شتون نلری او په خپلواکه توګه ویلای سم مثلاً ،،.
ټولې ژبې پیداښتې دي او پیداښت د پیداښت د لارې سره سم ژبلارې هم پیداکیږي، چې دا هم د انارشي مخه نیسي، د په دې ترېپوهېدنه چې څوک هر څه هرڅنګه باید ونه لیکي.
تاسو لیکئ:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴ - ،، که ښاغلی میږی صاحب د خپل نه سترې کیدونکی تلاښ په ښو پایلو ډاډمن وی نو ور ته همیشه د بریالیتوب هیله لرو ،،.
که څوک ډاډمن نه وي، نوبیا دې ما ډاډمن کړي،
۵ - د ګډ کار پروژه: داخو ښه خبره ده، خو که د ګډکار کېدا شوني نه وي، نو بیاورته لاس د ځني لاندې هم نه شو کښېناستلی.
هیله ده، چې سترې دې نه کوم. زه خو ورته خوښېږم، چې په پیدا خبرو سره خبرې وکړو.
ستا ماخان
یوه اخرنۍ خبره دې دا وي، چې له پښتونولۍ خو راتښتېدلی یم. د دومره تکړه فکر مه راته کوه.

1. babrak[جنوري 5, 2021 At 10:31 am]()

محترم میږی صاحب! زه اخر هم پوه نه شوم چې (وی) او (ویونه) څه معنی لري؟ که وی لغت ته وایې نو د کومې سیمې پښتانه ورته وی وایي؟ او که دا مصنوعي لغت وي نو دا صنعت ښه صنعت نه دی!

ډاکتر ماخان میږی

محترم ببرک صیب ډېره مننه، چې دا ادیبانو او ژبپوهانو خبرې مو ماته راواچولې او زه ورته خوښېږم.
زما دا لاندې یادونې:
زه نه غواړم، چې په لیکنو کې څوک راڅخه زړه بدی شي، خو که څه داسي نا اندېوله خبرې په کې راتللې ډېره بخښنه دې وي.
لومړی: زه هیڅ وخت ویونه(لغات؟) نه جوړوم. ما دا ،، وی،، هم د پښتو لیکنو څخه رانیولې، چې دا سې ترې پوهېږم، ګوندې د ویل یا وینا څخه به دا وی رانیول شوی وي. لږ تر لږه دومره پرې پوهېږم، نو له دې امله یې زه هم لیکم.
چا چې ویونه جوړ کړي یا تخریب کړي، ډېر یې ناسم دي، چې په هکله یې ما کتاب،، په پښتو کې ناسم ورځني شوي ویونه،، هم لیکلی. بېلګه یې اوبلن دی، چې د بهېدونکي په ځای یې کاروي او همداسې سلم ته ناسم سلن وایې یا تر ډېره برېده، چې هېڅ ترېپوهېدنه نه لري او همداسې نور.
دویم: رښتیا به درته ووایم، چې زه په لغات دومره پوهېږم، چې،، سپین، ختل، ونه، خوږ دا موږ لغاتونو ته وایو، خو چې ترې پوهېدنه یې څه ده، هیڅ نه پرې پوهېږم.
دا به په الماني د ویونو کتاب کې وګورم. په عربي نه پوهېږم، له دې امله په لغات

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم نه پوهېږم، چې څه ترېپوهېدنه به لري.
دا باید ووایم، چې موږ ډېر عربي ویونه ناسم کاروو دا ځکه چې نه پرېپوهېږو.
بېلګه یې واحد دی، چې پښتو انډول یې یو دی، خو چې موږ باید ترې پوهېږو، هغه په پښتو انډول یې یووالی دی.
پوښتنه دلته ده چې : له پورته دوه ... څخه نو کوم وټاکم، چې داسې لږ پرېپوهېږم او که دا چې نه پرېپوهېږم.
دریم: په ژبه کې ښه یا بد صنعت یا جوړښت نه شته یو څه – وی یا لغات – سم دی او یا ناسم.
څلورم: زه پوهېږم، چې د الماني die Wort څه ته وایي او د دې به داسې لنډ پېژند په ګډه سره پیداکړو. له الماني څخه:
د وی، لغات یا das Wort پېژند: یو وی یو خپلواک ژبنیز یووالی دی. په پیداښتي ژبه کې – د یوه غږ یا یوې سیلبې(سیلاب) په مخامخ- یوه خپلواکه ترېپوهېدنه (دلته به هم ورته په فکر کې شي، چې دا نو څه؟) لري. وی زیات وخت له فونیم، مورفیم، سینټګما همداسې له یوې غونډالي رابند دی، دا په دې پرېپوهېدنه، چې د دوي سره پولې لري، سره له دې وی یوه یووالیزه (موږ ورسره د ،، واحد،، د نامه لاندې بلی یو، خو ،، واحد،، یوه ته وایي او لهدې امله ناسم دی) ترېپوهېدنه نه لري.
د الماني das Wort لپاره په عربي ډېرې پرېپوهېدنې شته، خو یوه یې هم د ،،لغة،، په پرې پوهېدنه نه لري.
یادونه: که ،،لغة،، په الملني وژباړل شي، نو د پښتو انډول یې له الماني ،،ژبه،، په پرېپوهېدنه دی.
که ژوند وو، نو یوه خپلواکه لیکنه به په وکړم.
یوه یادونه: زه ګوره ژبپوه نه یم، خو ګومان مې دي په ژبه پوه یم. دا څه چې زه لیکم، هغه دالماني ژبې کتابونو کې ګورم. په پوهنه او ژبپوهنه کې ابتکار نه کوم.
ډېره مننه، چې هڅاند ساتلو کې راسره مرسته کوی.
وخت مې کم دی، خو وخت لرم. زاړه همداسې وي.

پېژند: ویي د غږونو او منځپانګې همداسې پرېپوهېدنو کوچنی خپلواکه ژبنیز یووالی.

په ډېره بخښنه یو همخامخ پوښتنه:

د افغاستان په کوم ځای کې ورته لغات وایي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګڼل او شمېرل

دا لیکنه ځانله د یوه مسلکي چا لپاره نه ده، دا لیکنه د هرچا لپاره ده، چې په پوه شو، چې په ګڼلو او شمېرلو کې د څه سره کار لرو او دا څنګه کاروو. له دې د مخه چې زموږ د موخې لیکنې سره پیل کوو، د ډېرۍ(set,die Menge) پېژند به ورکړو، چې دلته هم هر څوک په پوه شئ، چې ډېرۍ څه شی دئ.

ډېرۍ پوهنه د شمېرپوهنې یوه برخه ده او ډېرۍ داسې پېژند لري:

ډېرۍ:

زموږ د فکر او خیال د ټولو یو له بل کره بېلا بېلوشیانو(دا په دې مانا، چې یو شی دوه واره نه راځي) ټولوالی دئ (ما په خپلو تېرو لیکنو کې د ټولوالي لپاره ټولګه لیکلې وه خو ټولوالی موخه- ور او ښه دئ).

هغه شیان چې ډېرۍ ترې جوړه ده، د ډېرۍ توکي بلل کیږي.

په ډېرۍ پوهنه کې یوه پایډېرۍ هغه ده، چې پای ډېر توکي ولري. د بېلګې په توګه ډېرۍ

M={1 ;2; 3; 4; 5; 6; 8)

یا

M={a,b,c,d, ….h}

یا

M={a,3,spin, spogmai, c,d,8, ….h}

دا دټاکلو شیانو، چې فکر اوخیال کې مو دي، ټولوالی دئ اوپایډېرۍ دي.

ګڼل او شمېرل

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا په پښتو څنګه بولو اوڅنګه لولو او هم څنګه لیکو؟

دابخښنه دې وي، چې په ،،پښتو،، یې لیکل او لوستل لیکم. دا ځکه چې موږ تر اوسه پرته له ما د شمېرپوهنې کتابونو له لیکنو، بل چا تراوسه دا په پښتو نه اړوند بللي او نه لیکلي. داپه دې ترې پوهېدنه، چې زه په دې لار او کار کې لومړی او لومړنی کس یم، چې دا کار مې د سره کړی یا تر یوې کچې سرته رسولی.

په دې هکله نورې خبرې نه کوم، راځم خپلې موخې ته.

موږ په شمېرپوهنه کې د دوه نومونو سره ډېر سر او کارلرو، چې هغه ګڼل او شمېرل دي، چې تراوسه مو دا سره نه دي توپیر کړي او داکار به اوس وکړو، خو په خبرو اولیکلو کې مو ګڼل د شمېرلو لپاره پرېښودي یا ښه یې: د ګڼلو ځای مو هم شمېرلو ته ورکړی.

ګڼل څه شی ی؟

ګڼل، چې انګرېزي یې Counting او الماني یې zählen دی، عربي یې نه پوهېږم او په درې کې ورته شمردن وایې. په دې برخه کې نورې روښانه ونې هم شته، خو له هغې دلته تېرېږو.

پېژند: ګڼل د یوې همغه ډول مګر بېلابېلو شیانو پای ډېرۍ توکو د څومروالي یا ګڼون(تعداد) یا کوانتیتي پیداکول دي. ګڼل د ګڼونو پلونو زیات وخت د یوه پل سره، دکوم سره چې اړونده ګڼونو پرلپسې یا د ګڼونو ویونو پرلپسې په څېر کیږي، د بېلګې په توګه، یو، دوه، درې یا دوه، څلور، شپږ، اته سره ځغلي. د جګېدونکې پرلپسې د ،، مخ ته تلنګڼل،، په نخښه کیږي او په لوېدونکې پرلپسې ،، پسې یا شاته یا په څټ (تلن)ګڼل،، په نخښه کیږي. د بېلابېلو شیانو(دا هم همغه ډول شیان دي، خو همغه شي نه دی) ورزیاتول یا ورجمعه کول، چې یوه جګېدونکې ګڼونپرلپسې یې بنسټ دی، ګڼل بلل کیږي.

ګڼنه: د اړونده نوم ګڼنه د ګڼلتلنه یا د هغه لاس ته راوړنه(د بېلګې په توګه د نفوسو ګڼل) په نخښه کوي یا (را) ښایي یا راپوهوي. د پیژندل شویو یا د ورکړل شویو پیژند یووالو(موږ ورته ناسم واحد وایو)، شیانو یا پېښو د یوې کچونې ښه، د څومروالي پیداکونه ده یا د ګڼلو نوم.

له څه وخته ګڼل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ارښیولوګي شواهدو له مخې روښانه شوې، چې انسان لږ ترلږه له ۵۰۰۰۰ کلونو راپه دېخوا ګڼلتوان لري. ګڼل په زړو کلتورونو کې کارول کېدل، چې د ټولنیزو او اقتصادي ګڼلشیانو لکه د یوې ډلې غړي، ښکارشوي ژوي، خاوندتوب یا پورونو ګڼون راټول کړي یا راونیسي. د ګنونلیکنې، ګڼونسیستم او لیکنو ته مو ګڼل هم (هم په دې ترې پوهېدنه، چې د نورو ځنګ کې (نږدې وه، لیکلي مې وی ،،د نورو تر ځنګ،،، خو داناسم دئ)) لاربنود کړو.

د ګوتو سره ګڼل، دلته ګڼ ۵ Zählen mit Fingern, hier die Zahl 5.

ګڼل انساني ژبنيز توان دی، چې په راتنګه موخه ګومان کيږي چې انسان ته د خپل biosozialen(۲)Phylogenese (۳) Stammesentwicklung) (بنستوده)) په ترڅ کې له پخوانيو راپاتې شوی. ژوي لکه مرغان هم – که هګۍ یې ورکه شي- پوهيږي، خو ګڼلې يې نه شي. دګڼلو لپاره تيزذهني توان ته اړتيا شته.(Biosoziologie بيوسوځيولوګي دې وکتل شي)

ګڼون يا ځومره والی، که غواړی تعداد:

يادونه: دا ګڼون مو پهژبه کې ورځنی نه دی، نونهپوهيږم، چې دا بهزماپرېکړهوي او يا بهد تاريخ پهاوږدو کبهپرشوی وي، خو راته منسب برېښي، ستاسې مرسته تۀ ته اړتياشته.

په ټوله کې د ګڼلو سره د يوې پايډېری د توکو ګڼون(ځومره والی يا تعداد) کره کيږي، داسې چې د ۱ سره پيل (اوس دا له صفر(۰) سره پيل دئ) يو بل پسې هر شی پسې پيداښتي ګڼ باندې ترتيب کوي، تر هغې چې کوم شي توکی نور پاتې نه شي(د يوائڼې ځيرونې له لارې(شمېرپوهنيزه وی دی، چې نور يې نږدې نه ځېږم، خو په دې هکله مې يوه ليکنه په تاند او همداسې دعوت ځيرونو کې په ۹ د دسمبر خوره شوې)). دا وروستي ترتيب شوی ګڼ هغه غوښتونی ګڼون يا تعاد راکوي.

ځومره- يا ځووالی او ځوموالی:

موږ نو د ګڼلو سره څه غواړو ځان ته روښانه يا ځرګند کړو؟

ځومروالی: موږ د ګڼلو سره د څو کره ټاکلو همهغو (لږ تر لږه په دې ليکنه کې) شيانو ځومروالی او په همهغو شيانو کې د يوه شي ځوموالی ځان ته روښانه يا جوتوو. که په يوه ځاي کې د څه موخې لپاره ځوکسان راټولوي او غواړو وپوهېږو، چې دا څو کسان دي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو ګڼو يې او دا راته د دې کسانو څووالی یا ګڼون راکوي. که په څوکسانو، که د کسانو په ځایترتیب کې د یوه کس ځای غواړو جوت کړو، نو ګڼو يې چې دا څوم کس دی.

ګڼه یا څوموالی په څه ترې پوهېدنه دی؟

ګڼه: که څوک په یوه لیکه ولاړ وي، یا د شتون په کتاب کې د زدکونکو نومونه د ، څوک په څومه ګڼه نمره دي، نو په همغه ځای کې لیکل کیږي.

د ښوونځي شتونکتاب یا د حاضرۍ کتاب ګي موږ د شمارې په ځای ګڼه لیکله، چې موخه ترې همغه څوموالی په ګوته کوي. دا شپېتهکاله دمخه، دا په دې ترې پوهېدنه چې:

ویل یا په تورو لیکل يې: لومړی، دویم(دوهم؟) دریم اتم، نویم، سلم، یوسلودېرشم او نور.

په ګڼنخښو لیکل يې

۱ ــم، ۲ ــم، ......۶۷ــم، ۱۰۰ــم، ۱۲۰ــم ...

ځنې لیکونکي دا بې له ــم لیکي، چې ناسم دي.

یادونه: په دا پورته کې موږ سلن یا ۱۰۰ ــن نه دي لیکلي چې ناسم دی.

د شتونکتاب ګڼه به د ښوونځي د نمرو په ترتیب لیکل کېده، نو د دې سره به څه کوو؟

دا هم د ګڼلو له لار سره سم داسې لیکو:

اولنمره = لومړی ګڼی(ې) ، دویم نمره = دویمګڼی(ې)، لسم نمره = لسم ګڼی(ې) او داسې نور لیکو. دا که څو واره بیابیا وویل شي، نو ورسره بلدېږو، ستونځې په کې نه شته او د ژبلار سره سم دی.

یادونه: د دې ګڼونو او یا اړونده لیکنډول لپاره زموږ لیکوالان لیکي، چې شمېرنیز لیکل او لیکنیز لیکل. شمېرنیز او لیکنیز دواړه لیکنیز دي، دا په دې ترېپوهېدنه چې دواړه لیکل کیږي.

سم يې دی: په تورو لیکل او په ګڼنخښو لیکل.

ګڼ (ډ. ګڼونه) څه شی دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

الماني او انګرېزي یې number zahl

یادونه: دا مو هم په ژبه کې ورځنی نه دی، مرسته به سره کوو.

ګڼونه (یو یې ګڼ): هغه څه چې موږ ګڼل پرې کوو، نو هغه به هرو مرو ګڼونه وي. یو یې ګڼ.

هغه ګڼونه چې موږ ګڼل پرې کوو، دا په دې مانا چې د څوموالي او څومره والي پرې لاس ته راوړو، پیداېښتي(طبیعي) ګڼونه دي او دا پیداېښتي ګڼونه داسې لیکو.

بیا

ګڼنخښې: هغه نخښې دي، چې ګڼونه انځوروي، ګڼنخښې بلل کیږي.

د پیداېښتي ګڼونو ګڼنخښې دا لاندې دي:

(0); 1 ; 2; 3; 4;5; 6; 7; 8; 9

دا ټکی یا صفر مې ځکه نوکانو کې نیولی، چې د څه وخت د مخه پورې دا په پیداېښتي ګڼونو کې نه ګڼل کېده، خو اوس صفر هم یو پیداېښتي ګڼ ګڼل کیږي.

دا نو څنګه وایو؟

صفر ، یو، دوه (دوې)، درې، څلور، پنځه، شپږ، اووه، اته ، نهه.

په پورته کې ګورو، چې بنسټیز ګڼونه دا لس دی، له صفر تر نهه پورې.

ګڼونه ذهني شمېرپوهنیز شیان یا همداسې د فکر شیان دي، چې زموږ د خیال د لویو او ګڼون (څومره والي) څخه وده کوي.

شمېرپوهنیز شیان: ګڼونه، دېری، ځمککچیز تنونه، ګرافونه، اېتنیګرال او نور.

وموویل، چې

ګڼونه یو یې ګڼ هغه څه دي، چې موږ ګڼل او شمېرل پرې کوو. دا په دې ترې پوهېدنه، چې ګڼل به له شمېرلو بېل کړو. داکار د هغه چا لپاره ستونځمن دی، چې ریښه یې شمېرپوهنه نه وي، خو ځانونه به پرې پوهو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګڼونه ځو ډولونه لري، چې موږ د اوس لپاره دا څو يادوو:

ګڼونه په ګڼنخښو سره پېژنو، چې په ترتيب به په خپل ځای راوړل شي.

پيداېښتي ګڼونه: لکه د مخه مو چې وويل، موږ دې ساده ګڼلو لپاره چې ګڼل پرې کوو، د پيداېښتي ګڼونو څخه کار اخلو. دا ګڼونه بنستيز لس دی. دا دې په ياد وي، چې د دې لړ لنډ وخت پورې صفر په پيداېښتي ګڼونو کې نه ګڼلکېده.

ګڼونه ارزښت لري، چې په پسې ګڼ يو ورزياېږي، نوی ګڼ ترې لاس ته راځي يعنې لکه ورسره بلد له کيڼ ښي لور ته. بنستيز ګڼونه دا لاندې ګڼنځښې لري؛

۰ ، ۱ ، ۲ ، ۳، ۴ ، ۵ ، ۶ ، ۷، ۸ ، ۹ او يا

0,1,2,3,4,5,6,7,8,9 يا 1,2,3,4,5,6,7,8,9,10

کېدی شي د ګڼونود دې ډول ليکنو سره ځنې شمېرپوهان هم انده نه وي، ګوندې داصفر يا همداسې دا لس څنګه ورزيات شوي، خو دا مو د خبرو موخه نه ده.

زموږ په ادبياتو کې رقم او ارقام ګورم، خو زهېرې نهپوهېږم، چې داڅنګه او ولې. نهپوهېږم چې رقم څه تربيوهېدنه لري، خو سم يې دا د ګڼونو نخښې دي.

ګڼونه همداسې د ځای ارزښت له لارې خپل ارزښت ښايي، دا په دې مانا چې ګڼونه ځای لري او د هغې ځای سره څرګنديږي، چې دا په کوم ځای پروت ياليکل شوی يا ځاينيولی ګڼ څه ارزښت لري. دا د ګڼونو يو سيستم جوړوي داسې په نامه لسيز سيستم ياديږي.

ګڼونسيستم د ګڼونو د انځورولو له پاره يو سيستم دی.

د ګڼونو څو سيستمونه شته، خو د هغو نورو سره موږ سر او کار نه لرو.

لسيز سيستم کوم دی؟

د دې لپاره دا لاندې لښتکی باسو او ګڼونه يې بيا روښانه کوو، چې دا کورونه يا ځايونه کوم ګڼ ارزښت لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يويز	لسيز	سليز	زريز	لسزريز	سلزريز	ميليونيز	لسميليونيز	سلميونيز
۶								
۸	۳							
۰	۱	۲	۰	۵	۸	۰	۰	۲

ګڼونه له کيڼ ښي لور ته – لکه د تل په څېر- ليکو او د ګڼونو ځايونه يا کورونه له ښي کيڼ لور ته:

هر ځای له ۰ تر ۹ پورې ګڼونه خوندي کولی شي او بيا يې ارزښت له ځايه څرګنديږي.

يادونه: که صفر د يوه ګڼ کيڼ لور ته وي، چې بل ګڼ پسې نه راځي،نو هغه نه ليکو.

پورته د هر کور لاندې تاسو هغه ګڼ لوستلی شی، لکه د دريم لښتکي کې سلزريز کور کې ۸ دي، نو د دې ګڼ ارزښت اته سوه زره دی. په دويم لښتکي کې په لسيز کور يا ځای کې ۳ دي، نو دا د دې ګڼ ارزښت دېرش دی او داسې نور.

ګڼون: د ګڼلو له لارې چې د يوې ډېری توکو شومروالی راکوي، دا د دې ډېری دتوکو له ګڼون جوړه ده، چې موږ ورته تراوسه تعداد – چې د پښتو ترېپوهېدنه يې شومره والی دی- وايه، وايو

ځنې کسان په ځانګړې توګه کوچنيان د ګڼلمرستې لپاره د لاسشمېروني (د ګوتو شمېرلو په مرسته) څخه کار اخلي.

د دې موضوع د لا ډېرو روښانولو څخه تېرېږو او په دې بسيا کوو.

ګڼ: په يوه ځای کې چې يو څه شيان ډېر سره يوځای شوې وي، نو وايو، چې ګڼ کسان راټول وو، نو بايد فکر ورته وکړو، چې دا به همغه د عربي متعدد نه وي؟

ګڼ (زيات يې ګڼونه) هغه څهدي- لکه پورته مو چې ګوته ورته ونيوله – چې ګڼل پرې کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګڼون: نن غونډې ته ګڼ کسان راټول شوي وو، چې ومو ګڼل، ګڼون يې تر ۱۲۰پورې رسېده.

موږ په ورځني ژوند کې وايو يا زموږ ځنې کسان يا ليکونکي، چې په ګڼ شمېر خلک راغلي وو. دلته موخه هم د شمېر څخه زماپه اند دا ګڼ دی. که ووايو، چې نن ... ګڼ کسان يا ډېر ګڼ کسا ...، نو هم موخه پوره کوي.

شمېرل: الماني يې rechnen اګرېزي يې

To comute;to reckon;chage; estimate; to sum up, to value نورهم وو

.....د ګڼونو سره شمېرل کيږي. داپه دې مانا، چې دا ګڼونه د اړونده کارونو يا ښلونو له لارې سره شمېرو، داپه دې ترې پوهېدنه چې دا کمښت، وېش، زياتون، ځل، ريښه نيول، اېنتيګرال او داسې نور چې موږ سرته رسوو، نو ګڼونه سره ښلوو او دا شمېرل دي.

د ګڼونو سره شمېرل:

دا ګڼونه چې يو په بل زياتوو، يا يو له بل کموو، يا وېش، ترې رابېلېدني(مشتق) او نور، نو دا کارونې په شمېرپوهنه کې څه بولو؟

دا په دې ترپېوهېدنه، چې د ګڼونو سره يو کار يا شمېرپوهنيز کارونه سرته رسوو، چې همدا د ګڼونو سره شمېرل بولو.

د ګڼونو نور ډولونه:

که موږ ځلور افغانۍ ولرو او پنځه افغانۍ راباندې پور وي او داځلور افانۍ پهپور ې ورکړو، نو له ځلورو پنځه کموو – نورو شمېرنيزو کارونو څخه يې تېرېږو- او داسې يې ليکو:

$$4 – 5 = - 1$$

دا -۱ خو پيداېښتي ګڼ نه دی، نو له دې امله دا ګڼونو چې پيداېښتي ګڼونه ورسره شي ټولګڼو ته غزيږي او ټولګڼونه داسې ليکو.

ټولګڼونه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

{…. 5,4,3,2,1,0,1- ,2- ,3- ,4- …..} دا د ټولګڼونو ډېرۍ ده .

rationale Zahlen: راشنل ګڼونه: هغه ګڼونه، چې د ټولګڼونو د ماتو په څېر لیکل کیږي یا لیکلکېدی شي.

ما دا هوښیار ګڼونه بللي. دا ناخیالي هم بللی شو، چې اېراشتل یې بیا خیالي ګڼونه وبولو(پسې راځي)

Das rationale Denken رښتیا اند یا رېښتونی اند.

Der Mensch als rationales wesen انسان د یوه رېښتیني شته په څېر.

هوښیار په فکر سم او یا موخور.

Ration هره ورځ د خوراکي موادو وېشل شوې ډېرۍ.

دا ګڼونه داسې لیکو:

$\frac{a}{b}$ یا $\frac{٥}{٧}$

په پورته کې دا مات دي، چې دا پرته کرښه یې نځښه ده، پنځه ماتباندې او دا اوه یې ماتلاندې بلل کیږي. موږ ورته صورت او مخرج وایو، خو زه نه پوهېږم، چې له دې څه پوه شو یایې تربېپوهېدنه څه ده.

له دې نو څه پوهېږو؟

دلته د بېلګې په توګه یو یووالی (موږ به ورته وایو واحد، خو ناسم دی، ځکه دا یو نه دی) په اوه برابرو برخو یا ټوټو وېشل کیږي او پنځه ترې اخستل کیږي. لکه که یو درمند ولرو او دا درمند د بزګر او خاوند منځ کې داسې ووېشل شي، چې د درمند د اوه برخو څخه پنځهبرخې دې بزګر ته ورکړي، نو داسې یې لیکو.

لوستل یې: پنځه پر اوه یا پنځه له اوه او یا پنځه اومه، همداسې که ولرو:

$\frac{٣٥}{١٠٠}$ نو دا هم داسې لول: پنځه دېرش په سلو یا پنځه دېرش له سلو او یا پنځه دېرش سلمه (له شل کاله را په دې خوا زموږ ډېر ژبپ،هان او نور لیکوالان دي ته ډېر ناسم پنځه دېرش سلنه وایې، چې د ژبې او شمېرپوهنې له لارې سره ډېره بېلاري ده. زه تل دا هیله کوم، چې داسلنه نه شته).

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګورئ چې پيداښتي – اوټولګڼونه هم د دې ګڼونو برخه ياښهيې برخدېږئ ده، چې هر يو يې يو ماتلاندې لري.

يو بل ډول مات هم لرو، چې هغه لسميز مات بلل کيږي او داسې يې ليکو: لکه څنګه چې ورسره بلد يو، له کيڼ ښي لور ته:

0,378 دلته په دې ګڼ کې په يوېز کور يا ځای کې صفر دئ، پسې لسميزه نخښه ده پسې داسې لوستل کيږي: درې، اوه، اته او ...

څه ترې پوهيږو؟

په لسميزو ځايونو کې له کيڼ ښې لور ته لومړی ځای لسميز ، دويم ځای سلميز او دريم ځای زرميز او دا سې نوردې. دا په دې ترېپوهېدنه چې درېلسميز اوه سلميز او اته زرميز دي. له دې داسې پوهيږو، چې درې له لسو، اوه له سلو او اته له زرو. داسې هم په ناورځني ډول ويل شو، چې درېسوه اته له زرو څو که دا په دې بل مات غواړئ واړوئ دا بيا داسې ليکو:

$$0,378 = \frac{378}{1000}$$

او دا مات يې داسې يې لولو: درېسوه اته اويا پر زرو يا درېسوه اته اويا زرمه

Irationale Zahlen(شمېرپوهنيز)اېراشنل ګڼونه ، ګڼونه چې يوائې د ناپای لسميز مات په څېر ليکلکېدی شي π ; e ; $\sqrt{2}$ ، او نور. اې د اويلر ګڼ او پي د ګردئ ګڼ بلل کيږي. چې دا په لسميز مات ناپای ليکنه لري او نه پرې کيږي.

دا ګڼونه ياخيالي او يا ناهوښيار ګڼونه بللی شو.

د دې دواړو ګڼونو ډېريو ټولنې ته ريل يارېښتوني ګڼونه وايو.

او دا نو دا موږ چې ورسره شمېرل کوو، د دې ټولو ګڼونو ډېريو ټولنديږئ ده.

يادونه: زموږ د درې ژبې شمېرپوهنيزو ليکنو کې يې، چې په پښتو مو هم همداسې ترې رانيولي دا ناطق او غيرناطق اعداد بولې. نه پوهيږم، چې په کوم دليل او يا به په عربي کې همداسې بلل کيږي. وړانديز: که هوښيار او ناهوښيار ګڼونه يې وبولو، هم موخه ور او هوښيار به وي.

دا وی ګڼل او اړونده ويونه يې بايد له لاسه ورنه کړو: موږ په شمېرپوهنه کې دا ګڼل نږدې د شېرلو له پاره له لاسه ورکړي يا د دې وې له منځه تلل مو لا د پخوا پيل کړي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو دا باید ببرته راوګرځوو په هغه خپله اړونده کړلو سره. هغه چې په درې کې ورته شمردن د شیانو د ځومره والي لپاره کاروي، موږ هم په پښتو دې ګڼلو ته شمارل یا شمېرل وایو، داپه دې ترې پوهېدنه، چې هغه خپل ګڼل مو دې شمېرلو لپاره له لاسه ورکړي.

یادونه: که یو وی ډېر وخت ونه کارول شي او په ځای یې بل وی وکارول شي، نو دا وی بیا له ژبې ورکیږي، نو راځئ وهڅېږو، چې دا ګڼل راڅخه ورک نه شي.

لنډ بیا:

ګڼل : د یوې ډېرۍ د توکو د څومره والي اوڅو موالي د څرګندولو لپاره دا شیان ګڼو. دا مو تل لرده.

ګڼنه: د ګڼلو نوم یا سبستانتیو (دا مو هېر کړي یا نه لرودل)

ګڼ(ز. ګڼونه). هغه څه چې ګڼل برې کیږي (دا نه لرو یا مو هېر کړی).

ګڼ(څه شیان یا کسان، چې یو ځای راټول او یو له بل سره تنګ ځای په ځای شوي یا ځای نیولی وي) لکه: نن په غونډه کې ګڼ کسان یا ډېر ګڼ کسان (د ګڼشمیر څخه څه نه پوهېږو) راغلي وو. دا مو لروده

ګڼون: تعداد یا انګرېزي او الماني Anzahl, Nummer (دا ورځنی نه دی، دپام وړ دی)

ګڼه: شماره . دا مو لروده.

ګڼنځښه: ګومان مې دی، چې دې ته رقم او ارقام وایو(؟). زه نه پوهېږم، چې د ارقامو ترې پوهېدنه همدا ده، که څنګه؟

یادونه: زما لیکنې داسې راته برېښي، چې زه به سوچ بوچ ځانله وم او ځانله یم هم، له دې به دا لاس ته راوړنه ولرو، چې زما مغذ به څه سم کار نه ورکوي. که داسې وي، خو دا تېر کار شوی، تاسو مې ورسره ستړي کړي یاستئ نو له دې وروسته به نور- که تاسو دا زما د لیکنو لوستونکي غواړئ- که څه هم نور څه نه شم کولی خو نور به له لیکنولاس واخلم.

یوائځنی هیله مې دا ده، چې څوک راسره ستړي شوي نه وي.

دا یو څو غونډالې دې هم په ورزیاتې وي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

Also, es gibt keine größte **Zahl**

So there is no largest **number**

نو، خورا ستر ګڼ نه شته.

Das ist der Abstand zwischen jeder **Zahl** und dem Mittelwert

This is the distance between each **number** and the mean

دا د هر ګڼ او منځ ارزښت منځ کې واټن دی

Lassen Sie mich die **Zahl** errechnen

So let me get the **number**

اجازه راکړئ چې ګڼ يې وشمېرم. او د انګرېزي ژباړه به يې داسې وي: اجازه راکړئ ګڼ راواخلم يا راوباسم نور ښه يې : لاس ته راوړم.

اروا ښاد پوهنوال ډاکتر ګل حسن وليزي ته

Kasus کاسوس يا حالت:

يوه پيلیادونه: زموږ ليکوالان او ژبپوهان په دې پسې هم ګرځي، چې دا ويې ښکلی برېښي او دا بل دومره نه. ګورئ ژبو کې نه ښکلی او نه ناښکلی شته، يا دواړه په کې شته.

د حالتونو په هکله مې د الماني په مټه ځو ليکنې کړي، خو د نورو ليکنې مې په دې اړوند ونه ليدې او نه پوهېږم، چې دا حالتونه سم څېړل شوي وي، په خواشينئ وايم، چې دما لاس ته نه دي (نږدې مې ليکلي وی،، تر لاسه شوي نه دي، چې د ،، تر،، سره ناسم دي) راغلي. له دې امله يې بيا ستاسو مخ ته ږدم، چې مرسته وکړئ او پوه شو، چې موږ په پښتو کې څو حالتونه لرو او کوم دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پېژند د الماني ژبې د حالت: حالت يوه ګرامري کاتېګوري(پېژند لاندې کتل کېدی شي) ده، دا په دې پرېپوهېدنه چې يوه کاتيګوري د نوميز وييدولونو اوړېدنه يا بڼه بدلېدنه کې. دا د يوې ِغونډالې بلواکوالی په ګوته کوي، يا د يوه وييي په واکمنۍ کې وي، يا بېلابېل ادوربونو دندې په ګوته کوي. دا ګراماتيکي کاتيګوري د يوې ژبې جوړښت تيرېږي، وييونه او غونډالبرخې، په بېلابېلو ټولګيو وېشي.

يادونه: دا ،، د نوميز وييدولونو اوړېدنه يا بڼه بدلېدنه،، په الماني کې په دې پرېپوهېدنه ده، چې په الماني ،، نومېز وييونه خپله بڼه بدلوي او له هغې بدلېدو يا اوړېدو سره سرې دا حالتونه پېژني يا دا حالتونه ترې روښانه کېږي.

د ليکنې پای وګورئ..

کاتېګوري:

پېژند: يوه ګراماتيکي کتېګوري د يووالو(لکه نومونه او کړنه) يو ټولګی دی يا نخښې(لکه د بېلګې په توګه ګڼون(تعداد) او حالت)، کومې چې د غونډالو يو ګډ خوي سره لري. دا د ژبې، چې موږ يو له بل سره پرې غږېږو، جوړښت تيرېږي دي.

حالتونه چې موږ ور سره همدا له پيله دپښتو په حالتونو هم په کې فکر کوو:

په الماني ژبه کې موږ څلور مورفولوجيکي (د سوبستانتيو وييڼه او ارتيکل په نخښه کوي) حالتونه پېژنو. دغه څلور حالتونه به موږ د پښتو لپاره – په اندله توګه - هم وڅېړو او وبه ګورو، چې څنګه دا په پښتو کې راځي او يو له بل سره به په کې مرسته وکړو.

حالتونه په الماني له دې امله لاندې راوړم، چې په الماني يوه هم راسره مرسته کړی شي، که ما چېرته تېروتنې کړې وي او يا نور څه پرې ور کومو يا زاتوي.

- den Nominativ, 1. Fall, Wer/Was-Fall
- den Genitiv, 2. Fall, Wes(sen)-Fall
- den Dativ, 3. Fall, Wem-Fall
- den Akkusativ, 4. Fall, Wen/Was-Fall.

Beispielsweise ist in dem Satz

„*Die Frau* *gibt* *ihrem Bruder* *den Hut* ihres Mannes.“

(c) ketabton.com: The Digital Library

Die Frau das Subjekt (im Nominativ), *ihrem Bruder* das Dativ-Objekt (= Ergänzung im Dativ), *den Hut* das Akkusativ-Objekt (= Ergänzung im Akkusativ) und ihres Mannes das Genitiv-Attribut (= Ergänzung im Genitiv).

په الماني کې دا حالتونه د پوښتنو سره ښه روښانه کيږي او موږ به د پښتو لپاره هم ورڅخه ګټه واخلو. موږ به همدا د الماني په مرسته وڅېړو. چې دا دپښتو سره سر خوري او که څنګه.

د پښتو لپاره مې وړانديز دی او روښانه يې ستاسو مخې ته ږدم، چې اندونه مو راسره ګډ کړی.

د الماني په مرسته، چې ټول سره په وغږېږو، چې څه ورزيات او يا کم کړو، نه، چې څه ترې کميږي او يا ورزياتيږي. دا په نورو ژبو پوه پښتانه هم هرومرو مرسته کولی شي په تېره هغه کسان، چې په روسي ژبه يې زدکړې کړي وي او ښه پرې پو هيږي.

۱ - نوميناتيو يا نوميز، لومړی حالت، څوک wer، چا wer، څه(شی) was – حالت

څوک راغی. چا وويل. څه (شی) مات شو.

په پورته پښتو کې ګورو، چې هغه کړنوييونه هم سره بېلېدی شي، د کوم لپاره، څوک راځي او يا چا.

۳ -جينيتيو يا خاوندوالی، دويم حالت، د چا wessen– حالت

د چا کور.

۳ -داتيو ، دريم حالت،له چا، چاته wem –حالت

ميز دې له چا څخه واخست؟ ميز دې چا ته ورکړ؟ ميز له چا سره دی؟

که دا داسې سم وي، نو دا به زموږ ډېرې ستونځې اوبی کړي.

۴ – اکوزاتيو، څلورم حالت،څوک (؟) wenڅه شی was–حالت

(c) ketabton.com: The Digital Library

تا ځوک وواهه؟ تا څه وویل؟

دا ځوک او څه (شی) د لومړي حالت سره ګډ دي او په دې حالت کې ،، چا،، نه شته.

له پورته جوړښتونو سره موږ خپلې ستونځې پېژنو، چې کومې دي؟

د بېلګې په توګه په لاندې غونډاله کې:

ښځه د هغې د مېړه خولۍ د هِغې ورور ته ورکوي.

ښځه (ځوک) سبجکت (په نومیز حالت کې) د هغې(د چا)، د مېړه (دچا) جنیتیو – اتریبوت(په جینیتیو کې پوره کونه) خولۍ (څه شی) اکوزاتیو- شی(په اکوزاتیو کې پوره کېدنه) د هِغې(دچا) ورور ته (چا ته) داتیو- شی (په داتیو کې پوره کېدنه)

دلته به د له... څخه او له... سره لږ وڅېړو.

زما پخوانیو لیکنو کې او همداسې زما په اند په اند وم، چې دا ،، له...څخه،، او همداسې ،، له ... سره،، اړیکویونه – یا څېرکومپوزیشنونه دي یعنې یو څه په غېږ کې نیسي، دا په دې پرېپوهېدنه چې مخ او پسې راځي، خو د دې لیکنې سره مې اند ـګومان کړم ، پوهنیز به وي – داسې شو، دا ،،له،، د،، له ما، -هغه،-تا،، سره د داتیو نومځای نیوي له امله دی، دا په دې ترې پوهېدنه، چې دا ،، له ما، له تا، له هغه او نور،، سره راځي .

زه د مخه په دې اند وم، چې ګوندې دا د الماني von, mit او انګرېزي from, withکره انډول به ،، له ... څخه، له ... سره،، وي، خو دا انډول یې ،، څخه او سره،، دي.

راسره، درسره، راڅخه، درڅخه، ورڅخه،

په پورته کې دا را، در، ور څخه داسې نومځاینیوي دي، چې د هغه داتیو لپاره راځي، دا په دې ترې پوهېدنه چې : را = له ما، در=له تا او ور= له هغه، له هغې (څخه، سره) دي. په دې هم باید وغږېږو.

هیله:

(c) ketabton.com: The Digital Library

له ګرانو لوستنوکو څخه هیله کوم، چې په دې هکله ورته لیکنې چېرته پیدا کیږي، له ما سره یې ګډې کړي.

پای یادونه: په نورو ژبو یا الماني کې دا نومیز نومځاینیوي بڼې بدلوي، خو په پښتو کې په دوي د حالت سره سم په نومیز نومځاینیوي څه ورزیاتیږي.

که تاسو نور وړاندیزونه لرئ او د سمون لپاره یې لاښه مرسته کوئ، نو ځانونه ترې مه ژغورئ، خو په هر حال باید زما په اند ځانونه یوې لاس ته راوړنې ته سره ورسوو.

هغه له نورو ژبو څخه راوړنې یې هم اړیینې دي، چې که ګران لوستونکي برخه په کې واخلي او دا موضوع یوه ښه پایله ولري.

نور ناسمونونه هم ورسره سمیږي: که سره هم اند شو، نو دلته به هغه زیاتې ستنوځې اوبې شوې وي، بیانو دا ،،تر،، هرو مرو له دې ځایونو څخه ځغلوو، چې دا اوس یې په دې ځایونو ناسم کارونه باندې پوهیږو، خو نه یې سموو.

درېیو ؟

ما داڅو ورځې د مخه په ،، شمېرل او ګڼل،، یوه لیکنه کړې وه، خو د وخت سره تل نوي څه مخ ته راځي، چې هغه ناسم وي او باید و څېړل شي یا څېړل شوي وي.

لولو:

،، تر راتلونکو درېیو ورځو .... ،،

نو:

درې ورځو او که درېیو ورځو ...؟

زه له دې امله دې څېړنې ته اړ شوم.

دموږ ډېر ژبپوهان په دې اند دي، چې یو څه ښنګه وایو، همهغسې یې باید ولیکو. دا دوي په دې پرېپوهېدنه هم بولي، چې ښنګه یې دی لولي ، نو همهغسې باید ولیکل شي او که له بل سره توپیر ولري، نو دا به هم وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګه به يې په ګڼونو کې راوړم: زيات ژبپوهان او هم نور ليکوالان دا دريم داسې ليکي: دريیم او کله کله ان دريیيم هم ليکي. دا يوه ته به يوه ،، ي ،، برېښی او دې بل ته دوه(دوې) او ان بل ته به يې درې، نو يوه انارشي منځ ته راغله.

زه چې ۳ ــم لولم، نو هېڅ وخت مې باور دا نه دی، چې له يوې ،، ی ،، څخه دې دا زيات وي، ځکه ۳ خو درې دي، چې بيا م ور سره تړل کيږي. څنګه چې وي هم په هر څه کې يوه لار شته، چې ليکونکی په همهغه لار بايد لاړ شي.

موږ دا په ګڼونو او تورو ليکو:

۱ ــم (يوم)، ۲ – م (دويم)، ۳ – م (دريم) (ماته دلته بله،، ی،، اړيينه نه برېښي.).

۴ – م څلورم او نور. ګورو، چې د ځوموالي هر ګڼ پسې يو -م نښلي يا تړلکيږي. ،، - ،، تړننخښه ده او په پښتو کې داسې دود نه ده، خو بله لار موږ ته هم د دې سمون لپاره نه شته او همدا لار ده، چې موږ بايد پرې پوه وو.

ژبه هم له پيداښته لار لري او دا لار د چا په خوښه نه وي، چې د چا څه زړه غواړي، هغسې يې وليکي.

اوس راځو ،،درې او دريیو،، ته

ګڼونه له ۱ پورته په ۱ تل ورزياتيږي او له دې سره شيان ګڼو، دا په دې پرې پوهېدنه، چې ځووالی او ځوموالی يې ځان ته روښانه کوو.

موږ لرو: د ورځې زيات ورځو دې دلته په ورځ نورې ورځې ورزياتيږي، نو که په ،،دريو،، يا نور هم ناسم ،،دريیو،، وليکو، په درې به څه ورزيات شي او څه به ورزيات شي، نو که هغه يو ګڼ وي څلور به شي او ورپسې او که ګڼونه نه وي، نو څه شی به وی؟.

دلته درې يواځې د ورځو ګڼون په ګوته کوي او نه د درې زياتون. که دا په فکر کې ونيسو، نو دا د دوه يېګانو ستونځې به هم ورسره اوبی شوې وي.

لومړی:دا درې پخپله د يوه زيات دي، نو نور سره زياتيږي نه. سم يې: . ..درې ورځو کې... ورځو د ورځې زيات دی او داچې زيات دی، زياتوال يې همدا درې دی او بس.

دويم: ګوری ګرانو ليکوالانو دا پورته دريیو ... نه، دريو ... سره ليکل کيږي. هرچېرته يو څه مه زياتوي. د يوه څه نوم له يوه څخه دزياتو ځووالو لپاره د ژبلارې له لارې يو ،،و،، ورزياتيږي او نه نور څه پسې هم. تاسو به يې د دوه يېګانو سره لولې، خو زه په کې د دوه، درې يا ډېرو يېګانو نه دا چې اړتيانه ګورم، دا ناسم هم دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شمېرپوهنې اړوند: موږ په غونډو کې وایو، چې لسګونو، سلګونو یا زرګونو کسانو برخه اخستې ده. دا په دې پرېپوهېدنه چې څو لسو، څو سلو او نور .....

موږ دا په لوټونو کې لرو، دوه ګون، پنځه ګون، لسګون او نور...

که څوک ووایي، چې درېګونو ورځو کې، نو له دې دا پوهېږو، چې درې، درې ورځو کې یا په هرو درې ورځو کې.

۱۵ بشپړاند ته

دابه هم په دوه برخو کې روښانه کړو:

لومړی: ۱۵ بشپړاند:

یوه بله لیکنه کې لولم: ... ۱۵بشپړاند.... دلته هم ګورو، چې ۱۵ یو ګڼ دی او دا د بشپړاند سره ۱۵ په دې پرېپوهېدنه دی، چې ګوندې دا بشپړاند – چې هر څه وي - ۱۵ دي، خو ګومان مې دی، چې دلته موخه ترې بله ده او هغه دا چې د ۱۵ سره تړلی یو بل څه شته، چې ځانله نه لیکل کیږي. دلته د لیکونکي موخه د کوم قانون یا بل څه پنځلسمه ماده ده او دا داسې لیکو: ۱۵ – م بشپړاند، چې دا یې موخور څوموالی دی.

دویم: بشپړاند:

په پورته کې ځما په اند دا لیکونکی د بشپړاند سره د یوې قانوني یا دبل څه کومې مادې بشپړوونکې او یا بشپړېدونکې ماده غواړي په ګوته کړي، چې ځما په اند به یې ښه داوی، چې لیکلي وی، د ۱۵-مې مادي بشپړونکې یا بشپړېدونکې او نه بشپړاند.

ولې؟

که دا –اند زموږ لیکوالانو کتلی وي او دا کار خو هرومرو شوی، نو ډېر زر به دا لیکاندان خپل ښار ته تلونکي ملګري تلاند او له هغې ځایه د میوو راوړاندان کړي، چې بیا یې بېرته سماندانو (موخه ترې سم اند، چې ګوندې اند سم وي، نه ده) ته پوره هڅې هم ستونځمنې وي. د دې غونډالې به راته ډېره بخښنه کړی، ښه نه برېښي.

زه په خپلو لیکنو کې دا تل یادوم، چې ژبه دچا د خوښې سره باید بدله نه شي او ژبلارې تل باید په پام کې ونیول شي، نو که دابشپړاند بیاد هغه د موخې له مخې بشپړونکی یا بشپړېدونکی ولیکي، چې کوم یې موخه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګوري پښتو ته زموږ لیکوالانو د سلم په ځای سلن راننباسلی، چې ټول اوس په همدې ناسمون کې راګیردي او اند یې نه پرې رسیږي یا یې سر پرې نه خلاصیږي او دا د شمېرپوهنې له لارې سره هم پوره مخامخوالی دی.

د بشپړاند نورې ستونځې او لار ورېکېدل:

موږ بشپړونکې – که د کوم قانون ماده وي- او بشپړېدونکې لرو، چې یو له بل پوره توپیر لري.

له بشپړاند څخه نو موخه اوس کومه ده؟

ایا دا ۱۵ –مه ماده پخپله بشپړېږي، چې بیا د بشپړاند په ځای بشپړېدونکې راخي او که دا د کومې مادې ۱۵-م بشپړونکې ده. دې توپیر ته دې دلته پام وي. نو هیله مې ده چې د ژبلارې سره سم هغه خپله موخه ور څه ولیکو او د ژبې پیداښتې لار ته بدلون ور نه کړو.

ګورو، چې دابشپړاند خپله موخه نه شي روښانولی او ناسم پوهاوی ورڅخه منځ ته راځي، نو داسې پرېکړه کېدی شي، چې دا په دوه پرېپوهېدنو دی او له دې امله ناسم یا غولونکی دی.

د کورني نومونو ایښولو لپاره دا -اند ډېر ښه غورځنګي برېښي لکه بهاند، هڅاند یا همدا بشپړاند او نور، خو دا نو بیا د دې کس خوښه ده، چې څه دی؟

دبېلګې په توګه چې ایا د اوس بهاند دی، لکه اوبه شیدې او نور، دا په دې ترېپوهېدنه چې بهیږي او که دا دبېلګې په توګه بهونکی دی، چې اوښکې بهوي، لکه هغه غاز یاتښتېدونکی، چې اوشکې بهوي.

همداسې هڅاند، چې هڅېدونکی دی او که هڅونکی او یا بشپړاند یو څه بشپړوي او یا بشپړاند چې بشپړېږي.

داسې لیکنې یواځې زما دي، چې یا د تېرو د ویشتلو یم او یا غور پرې وکړی. لیکنې مې وګوری.

چې هرڅنګه وي، ستاسو پرېکړې ته به خوښ شم.

ډاکتر ماخان میږی شینواری

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتو غني کول

پښتو ِغني کول او پښتو اړتیاوړ کول.

پښتو غني کول او پښتو اړتیاوړ کرځول دا دوه یو د بل سره مخامخ او په ځټ اړیکې لري، دا په دې پرېپوهېدنه، چې که پښتو غني شي، نو اړتیاوي پوره کوي او که پښتو اړتیاوې پوره کړي، نو پښتو به غني شوې وي.

لومړی: څه تر اوسه شوې یا نه دي شوي؟

دویم: نو څه باید وشي، چې د اړتیاو پوره کېدو ته ورسېږو؟

پیلیادونه: د پښتنو هغه زیاته برخه لا تراوسه خپلې زدکړي په پښتو نه کوي، نو دا پیداښتي ده، چې ېږرته یې په پښتو نه شي ورکولی، که استاد دی او که بل څه مامور. دوي له ښونځي څخه نیولې تر پوهنتونه هغه پوهنیز نومونه هم په پښتو نه زدکوي، نو هرومرو پرې پوهیږي هم نه. تر اوسه خو داسې ده، چې دیو څه په پښتو پوهېدلو ته ان پښتون هم نه دی اړ شوی او د خپلې ژبې سره هم داسې د اړتیا په بنسټ مینه نه شي پیداکولی یا نه پیداکوي یا نه شي لرلی او زیات یې په دې اند هم دي، چې څه پروا لري، ژبه د پوهېدلو او پوهولو اله ده او بس، چې دا پوره تېروتنه ده. خبرې راڅخه اوږدیږي. زه هڅېږم، چې هرڅه لنډ ولیکم، خو نه کیږي.

لومړي ته:

۱ . ۱- داسې به نه وایم، چې په ژبه کې هیڅ نه دي شوي، خو موږ تراوسه هغه بنسټیزې زدکړې، چې د ښونځې زده کړې دي، په پښتو نه دي کړي. دا به پښتنو ته لږ ستوغه وبرېښي، خو دا تاسو له ساده ژبې، چې د کلو پښتانه یې هم وایي، نور څه په پښتو ویلي او په څه یې پوهیږو؟

موږ په پښتنو ځایونو کې پوهیږو، چې دبېلګې په توګه غونډوسکه، پنډوسکه یا توپ څه شی دی، خو که څوک هم راته ووایي، چې عرب دې ته کورة وایي، ورته خاندو او داسې ویېنې راته لیونی برېښي، ځکه چې هغه څه چې په ښونځې کې موږ په ځمککچپوهنه کې وایو، هغه کرة ده او غونډوسکي سره سر اوکارنه لري. او یا که څوک ووایي چې کونج

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته عرب زاویه وایي، داخو هم درپورې خاندي او که پروت ولاړ ته افقی او عمودي وایي، دا خو نو لا نور هم پسې خرابېږي. په ښونځې کې مو نه دي زدکړي، چې د عربي مايع موږ بهېدونکي بولو، نو دا خو موږ لږ د مخه ناسم اوبلن کړی.

١ . ٢ - د نوو ویونو جوړولو کې، چې تر اوسه یا تر هغې مو نه لروده، زموږ مشرانو پوهانو د ویاړ وړ کارونه کړي، چې دابه ورته د راتلونکي ځوانانو هېر نه شي او ویاړ به یې تل وي.

سره د دې ټولو کارونو منځ کې تېروتنې هم راځي، چې هغه هم د ویاړ کارونه دي، خو هغه تېروتنو ته یې، چې موږ ګوته ونیسو او داتېروتنې په اوسني پوهنتوان باندې روښانه کوو، نه دا چې دامو دې یواځې دنده وي، دایو اړین کار هم دی، څوک چې کار کوي، نو ناسمونونه به ورسره وي او د ناسمونونو سمول دانه په ګوته کوي، چې زموږ د مخکني پوهانو کارتوان او کار بې ارزښته یا کم ارزښته شي. د دوي کارونه به تل ستر او د ویاړوړ پاتې وي.

بېلګې: ګوري درملتون، ښونځۍ ښونکی، زده کونکی، پوهنتون، پوهنځي داڅومره ښکلي او په زړه پورې نومونې دي او هر پښتون ورته پوره خوښېږي، خو د دې ښه نومونو په ترځ کې کله، کله داسې یو نیم نوم لکه روغتون هم راځي، چې که دا رغنتون، رغنځی یا ناروغتون بللشوی وی نو هغه خپله موخه به یې ښه او سمه روښانه کړې وی.

٢ - په دې لنډ تېر وخت کې ځنو ژبپوهانو هڅې کړي، چې د کوم وی په پرې پوهېدنه یې په پښتو نه پوهېږي، هغو ته یې په پښتو غوښتلي اندول پیدا کړي، چې لږ ترلږه یې په یوه کې زه هم وم.

-- موږ څه کوو او څه مو د دې ګام لپاره کړي؟

-- پښتو سوچه کول او د دباندنیو ویونو ، چې نه پرې پوهېږو، په پښتو نومول، داپه دې پرې پوهېدنه چې موږ یې اندول نه لټوو او یو نوم ورته د پوهنیز بنست او څېړنې څخه پرته ټاکو او له دې امله ځنې ژبپوهان وایي، چې ژبه قرارداد دی، نو په څه چې پرېکړه وشي، هغه باید ومنل شي. په دې هکله لږ تر لږه زه په دې اند نه یم او په پوهنیزه دلایلو. په دې هکله مې لیکنې شته.

ژبه پیداښت دی او پیداښت کې قرارداد نه شته، د هرې بلې ژبې د پیداښتي وییونو اندول په پښتو کې شته او هغه باید ولټول – او ومیندل شي. ډېر کم داسې نومونه او ویونه به پیدا شي، چې په پښتو اندول ونه لري

(c) ketabton.com: The Digital Library

--- یوه بله ستونځه چې موږ لرو، هغه داده، چې پښتو سوچه کونه غواړو، خو که څوک هغه پوهنیز څه په پښتو انډول ولیکي بیا وایي، چې دا لیکنه ستونځمنه ده او څوک نه پرې پوهیږي. دا چې ټولیزه کیږي، وخت غواړي، دا په دې پرېپوهېدنه ، چې د خپلې ژبې د ویونو ټولیزوال وخت غواړي، خو زه په دې اند نه یم، پښتو ویونه، چې هرڅنګه هم وي، پښتون پرې پوهېدلی شي او پرې پوهیږي.

بېلګې يې:

دموږ پښتو پوهانو غوښتل د عربي مایع لپاره پښتو نوم پیدا کړي، نو په هغې يې پرېکړه وکړه، چې دادې اوبلن وي، چې ما يې په همغه وخت کې هم مخامخوالی وکړ، خو د پرېکړې خبره وه.

دې ته به ګوته ونیسم- لکه تل- چې د داسې لړ د شیانو یا تنونو د خوي له مخې د ما لپاره انډول په پښتو کې له پداېښته شته او دا بهېدونکی دی. دازه نور نه غزوم، په دې هکله مې لیکنې شته او په پوهنیزه لار دپیداېښت له لارې سره سم اباد دي.

کله کله داسې کیږي، چې یو کس – په خپله خوښه، بې له دې چې په پسې راتلنه او ناسمونونو يې پوه شي- د یوه شته وي لپاره یو بل وی د دې وي د تخریب په بنه یا د تخریب سره سم پیدا کړي او هغه بیا ډېر زر زموږ د لیکوالانو او پښتوپوهانو، بې له دې، چې فکر په کې وشي یا د ژبلار له لارې ورته پام وشي، ومنل شي لکه د سلم په ځای چې سلن وایي او دا له هره اړخه، که شمېرپوهنیز او ژبپوهنیز وي ناسم او پوره ناسم دی. (په دې هکله مې لیکنه شته). دا باید ووایو، چې د موږ د لیکلوست خاوندان ناسم ویونه ډېر زر خپلوي او کاروي يې، لکه همدا د مخه سلنه او اوبلن.

دویم : نو څه باید وشي، چې د اړتیاو پوره کېدو ته ورسیږو؟

دویم ته: د هیواد او همداسې دژبې وده خو تل د حکومت دنده ده. دا چې دموږ ستونځې لا تراوسه ډېرې دي او حکومت مو د دې جوګه نه دی، چې داسې اړیین کارونه سرته ورسوي، نو باید دې ته يې اړ کړو او دا روا غوښتنې وغواړو.

نو څه باید وکړو:

۲ . ۱ – د ژبې وده د حکومت په څلوردیوالی کې.

د ژبې د ودې لپاره هڅې -لکه ګوته مو چې ورته ونیوله- هممهال باید له ښونځې پیل او پوهنتونونو ته ورسیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو څنګه:

پیل به د لومړي ټولګي څخه تر پوهنتون پورې غبرګې مخې ته بیایو. اوس موږ په هر مسلک کې په هرځای کې پوره توان لرو، چې هر څه مو په پښتو کولی شو او دا باید په پښتو وي. دا چې باید په پښتو وي، نو د دې پرېپوهېدن څه ده؟

موږ باید د ښوونځي او پوهنتون کتابونه په دا تراوسه ورسره بلده پښتو نه، چې مسلکی نومونه مو پښتو نه وي. دا مسلکي نومونه باید پښتو شي، دا په همغه انډول پښتو، داپه دې پرېپوهېدنه چې د بېلګې په توګه په شمېرپوهنه کې دا ضرب زباني په پښتو واړول شي، نو څه به ورته ووایو؟

که دا له فارسي همداسې په پښتو انډول واړوو، نو د ،، ژب – یا ژبنی ضرب یا ځل به مناسب نه وي. موږ خو اوس په نورو ژبو هم پوهېږو، هغوي کې ګورو، چې هغوي څه ورته وايي؟

د الماني انډول پښتو کې ،،یوځل یو،، دی او دا ډېر مناسب بلل دي، ځکه ضرب زباني ،، د ژبې ځل،، ښه نه راځي.

نن زموږ پوهان په داسې حالت کې دي، چې دښوونځي هر عربي وی د نورو زده ژبو په مرسته یاخپله د عربي په مرسته، چې په عربي پوه وي یا په عربي پوه څخه وپوښتل شي، په پښتو کولی شو. له دې سره مو لوستنه ډېره ساده او زر پوهوږ کېدی شي.

ما په خپلو لیکنو کې ټوله ګټه له الماني څخه لاس ته راوړي یاخستې، چې - ګومان مې دئ - ښه انډول هم ترې لاس ته راځي.

دموږ لپاره ټولې شونتیاوې اوس شته، موږ د مسلکي ادبیاتو مینډلو لپاره اړیین نه یو له کوره ووځو- په ډېره بخښنه، چې دا لیکم، پوهېږم، چې شمېرونې ته لاس رسی بایدولرو، خو دا کسان، چې داکار کوي یا یې کولی شي، هغوي ورته هرومرو لاس رسی لري- دا اوس کورته راته راغلي او دا هم شوني ده، چې د هرې ژبې ویونه په بله هره ژبه پیدا کولی هم شو.

زه له الماني ژبې څخه په دې وپوهېدم، چې کرة باید غونډوسکه یا غونډاری وي، چې په وروسته کې مې بیا له الماني څخه دا هم وموندله، چې د فوټبال یا الماني فوسبال انډول په عربي کې ،، کرةالقدم،، دئ. دا هر څه اوس په نړیوال جال کې شته، په کور کې ورته لاسرسی لرو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له ټولو هغو کسانو، چې په وتلي بله ژبه پوهيږي، لږ تر لږه دا مرسته وکړي، چې د خپلې ريښې دا د لومړنيو ټولګيو مسلکي ويونه په پښتو کړي، چې يوه وړه ډکشنري ترې جوړه شي.

لنډ: دپښتو وده په دې پرېپوهېدنه چې مسلکي وييونه دې په پښتو شي، چې هرومرو اسان دي. له ښونځي تر پوهنتون او وراخوا.

يوه بېلګه به له کور راوړو: پوښتنه به دا وي، چې موږ به د انګرېزي په سويچ يا الماني شالتر ښه وپوهيږو، چې په دې ژبو نه پوهيږو او که په پښتو يې، چې له دې ژبو يې انډول پيدا کړي او دا يې هرومرو شته.

که دا له الماني او انګرېزي په پښتو وژباړو، نود دې انډول ترونی دی، که داڅوک غواړي او که نه. دا دوه برېښناوړوني سره ترې او همداسې بېلوي، خو له ترنبېلوني څخه يې دا ترونی لنډ او ښه دی.

زه په دې اند يم، چې هر څه په پيداښتي توګه بله ژبه کې شته وي، په پښتو کې هم شته.

ما شمېرپوهنه په پښتو کړې او داسې څه فزيک او زموږ پښتانه وايي، چې پرې پوهېدل ستونځمن دي.

ډېر وبخښې، ما نه ده په پښتو کړې، ما يې د دباندنيو ژبو څخه انډول په پښتو پيدا کړی. زه په دې اند يم، چې پرې پوهېدل ستونځمن نه دي، خو نابلده او دا نابلدتيا پرېښول پخپله ستونځمن کار دی.

يوه هيله او ډېره اړيينه هيله به داوي، چې وييونه به توکلي نه جوړوو، چې ګوندې دا ښه دی يا دا. ويونه بايد په پوهنيز بنسټ ودان وي او د بلې ژبې سره هم انډول او خپله موخه ښه روښانه کړي، که نه راڅخه خروبيږي.

لنډ:

۱ . ۱ – پښتانه بايد خپلې زدکړې او ورزدکړې په پښتو وکړي او په هرځای کې ورته دا امکانات بايد برابر وي. دا د امکاناتو شتون قانونې امر دی.

۱ – موږ بايد خپلو د ښونځي او پوهنتون کتابونو کې هغه ويونه چې عربي او يا د بلې ژبې وي، په پښتو انډول وليکو او دا کار کېدونکې دی. دا داسې ويونه دي، چې په هغه پېژند يې پوهيږو، خو په پرېپوهېدنه يې – چې څه ده - بيا نه پوهيږو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ - موږ باید خپل کتابونه همداسې مسلکي کتابونه – له ښونځې نیولې تر پوهنتون پورې - د مسلکي ویونو سره په پښتو کړو، دا په دې پرېږو هېدنه چې کتابونه په پښتو او هر مسلکي وی ته هم پښتو انډول ولتوو. داشته، پرته له ډېرو کمو.

۲ – هغه ویونه چې بلې ژبې ته هم نوي ننوتي وي، هغه یا همهغسې او یا د هغه څه د خوي سره سم ورته څه پیدا کړو او یا یې لږ ترلږه په لیکنه کې شننیز روښانه کړو.

۳ – ځنې وییونه او نومونه د تخنیکي نوښت او د ټولنې د ودې د اړتیاو په بنسټ منځ ته راغلي، هغه باید همهغسې وي، لکه ستاندارد. نه پوهېږم، چې عربي معیار هم همدا ستاندارد دی، که څنګه؟

زما تجربه: زه لوړه کوم، چې د ځان ښودل نه دي. موږ هر پوهنیز څه په پښتو او انډول پښتو لیکلی شو او په ژبه کې مو شته. ما دا کار شمېرپوهنه کې کړی او د شمېرپوهنې ځلوېښت کتابونه مې له ښونځې تر د پوهنتون زدکړو پورې موخه ور سرته رسولي او همداسې په فزیک کې داسې لږ څه هم د درې کتابونو د ژباړې سره.

همداسې که دما ادبي او دژبپوهنې په هکله او دپښتو ژبلار(ګرامر) وګورئ، نو وبه وینئ، چې په خپله ژبه کې هر پوهنیز څه پوره کیږي او وبه ګورئ، چې دما لخوا دباندني ویونه ډېرکم کارول شوي.

که تاسو له ما سره په دې کار مرسته وکړئ، ناسم څه په کې سم کړو او یا دا د ما ملاتړ وکړئ.

هیله ده، چې د یوه زاړه افغان مشوره مو زړه بدي نه کړي او هغه دا ده:

د ژبې وده مو بې له یوې دباندنۍ ژبې د ښې زده کړې پرته ناشونې ده، نو:

۱ – د خپلې ژبې په څنګ کې مو باید د باندنۍ بله ژبه لکه انګرېزي ښه زده وي.

۲ – په هر مسلک کې باید مسلکي کسان ښې ژباړې وکړا شي.

۳ – په نورو ژبو کې له پیداښته شته ویونه زموږ ژبه کې هم شته او هغه باید راپیدا شي.

۴ – که دباندنی وی هرومرو باید راشي، نو هغه باید په پښتو د ښې پوهېدنې لپاره روښانه شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډاکتر ماخان میرزی شینواری

د افغانستان د علومو اکادمي او پوهنتونو پښتو څانګو ته په درنښت!

د افغانستان د علومو اکادمي پښتو څانګې او د افغانستان د پوهنتونونو پښتو پوهنځیو ته له دې پرانستې لیک سره په ډېر درنښت داهیله لرم او د یوه سپینګیري په توګه هیله او سوال ورته کوم، چې:

- که څه مو له لومړي پیل څخه په فکر ښه رانه غله، بیا هم دا یو ځل ولولې، تاسو خو به لږ ترلږهد داسې فکر څخه ازاد شئ.

- دا یا په دې ډول لیکنه راته په پښتو کې نوې برېښي، نو له دې امله هم د پام وړ باید وي او

– داسې فکر ونه کړي، چې دامیرزی یو سرزوزی، یا لیونی او یا سپیینګری سړی دئ چې د ژبې سره د مسلک له لورې سر او کار نه لري او بیا داسې لیکنې کوي او اوتې بوتې وایي نو دا د وخت تېرول دي او بس.

- ما لږ ترلږه په دې اخرو نږدې پنځلس کلونو شاوخوا په هر اړخیزه توګه د پښتو او په ځانګړې توګه د پښتو د ژبلار سره ځان ډېر بوخت ساتلی، نو بیا مې هم هیله د، چې

– دما دا لیکنه په ژوره توګه وګورئ، لکه د یوه شاګرد لیکنې مو او ناسمونونه یې راته په ګوته کړئ او که سمه مو ومیندله، نو هم دا نور بیا ستاسو د استادانو کار دې، چې سمون یې بیا څنګه ګورئ او څه وړاندیزونه کوئ.

لیکنه بیا ستاسو مخ ته ږدم:

په پښتو ژبلار کې نوې میندنې او که....

پیل یادونه: ژبه پیدابښت دئ او څوک په پیدابښت کې ګوتې نه شي وهلی او که دا کار وشي، نو هرومرو به ناسم وي. دابه دې ترېپوهېدنه، چې ما هم دلته له ځان څخه څه نه دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیدا کړي یا جوړ کړي، هغه د پیداښت څخه راپیدا څه مې سره شنلي یا روښانه کړي، هیله ده چې سم به مې میندلي وي..

- هیله ده، چې ویې لولی، مرسته وکړی، د پښتو ژبلارې د ودې لپاره.

- په پوهنیزه څېړنه کې باید مخامخوالی(تضاد) نه وي، دا په دې پرېپوهېدنه چې باید رد نه شي.

نن د ۲۰۲۱ ز کال د مارچ ۳۱ –م په درې بجو مې خوب کډه وکړه، د همغه خپل چرت له امله ، خو دژبې په هکله مې میندنې (دما پهاد) وکړې، چې له دې امله ورته خوښ یم.

دا لیکنه په څو برخو وېشم او په لاندې توګه یې له تاسو سره ګډوم:

لومړی: د ماپخوانی اند د ځنو اړیکووینو یا که غواړی، د ادپوزېشنونو په هکله

دویم: څنګه والي یا حالتونه

دریم: دا اوس مې ورته د دې لیکنې په هکله پام شوي نومځاینیوي، یا مرستندوي نومځاینیوي او یایې که هرڅه د بللو وړاندیز کوي. دا دوه برخې لري.

څلورم: پښتو- لږ تر لږه په داتیو حالت کې – یواځې پوستپوزېشنونه (پسې ځاینیوي) لري.

پنځم: له الماني، انګرېزي څخه مو د ادپوزېشنونو په پخوانی بنه ناسم پښتو ژباړلي دي

و لومړی ته: د ما پخوانی اند، چې دا ځنې ګډوله اړیکویونه به ګوندې سنترپوزېشنونه وي:

له....څخه (سره، کره)، په .... کې، پر...باندې، تر .... پورې، و ... ته او نور. ګومان مې دا هم وو، چې ګوندې پښتو به مخ ـ پسې – سنتر ځای نیوي ولري. په دې هکله مې لیکنې شته.

دابه په لیکنه کې روښانه شي.

دویم ته: څنګه والي یا حالتونه، چې لنډ یې بیا له تاسو سره ګډوم.

د پښتو څنګه والي، پېر یا حالت ته د مشورې لپاره.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د الماني ژبلار په مته یا مرسته دا څنګه والي (پېرونه،حالتونه) د پوښتنو په مرسته په لاندې توګه روښانوو: دلته یواځې د پوښتنو له لارې.

۱ – نومیز څنګه والی:(څوک؟، چا؟)، (څه؟)

۲ – د خاوندوالي څنګه والی: (د چا؟، د څه؟)

۳ - داتیو څنګه والی: ا - (له چا؟) ، (له څه؟)،ب - (وچا؟)،(وڅه؟) پ – (په چا؟)، (په څه؟)، ت - (پرچا؟)،(پرڅه؟)، ټ - (ترچا؟)، ترڅه؟) او نور.

دلته دې پام او خبرې پرې وشي، چې دا څنګه ونوموو، یا نومول شوي(که وي) . دې نور کې -ګومان مې دی- ستونځې نه شته.

۴ – اکوزاتیو څنګه والی: (چا، څوک، څه)

ګورو، چې ۱ – او ۴ – یو ډول پوښتنویونه لري، څو ۱ – د کړوني په څنګه والي او ۴ – د پرېکړوني یا نه کړوني په څنګه والي کې دئ.

پوښتنغونډاله جوړوو:

څوک له چا سره د چا له کور څخه د چا وکور ته لاړ او په څه کې پر څه باندې څه یې د څه پرسر کېښود؟

داسې یې ځوابوو یا روښانه کوو:

(سپین) «۱» (له تور)«۲» سره (د ټور) «۳» (له کور)«۴» څخه (د ځلمی)«۵» (وکور) «۶»ته لاړ او (په کوټه)«۷» کې (پرمېز) «۸» باندې (کتاب)«۹» یې د چوکۍ (پرسر)«۱۰» باندئ کېښود.

د الماني ژبلار له مخې به «۱» نومیز، «۲»، «۳»،«۴»،«۵»، «۷»،«۶»،«۸»او«۱۰» داتیو، «۳»،«۵» واکوالي او «۹» اکوزاتیو حالتویونه یا پېرونه او که غواړئ څنګه والي دي.

که ټول سره مرسته وکړو او دا پورته سره همغږیز کړو، نو زما په اند به مو د پښتو ژبې یو څه ستونځې اوبی کړې وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه: ما چې دا پورته د حالت لپاره څنګه والی لیکلی، باور وکړئ، چې دا حالت هم راته پېچلی برېښي، چې له عربي به سم وي او که نه؟

پرته له دې په دې پېر هم نه پوهېږم، چې دا به حالت ته وایې او که څنګه؟ که دې کې هم هر څنګه پرېکړه وي یا وه، نو یو کار به مو سرته رسولی وي. هیله ده چې اندونه سره ګډ کړو.

اوس راځو:

و دریم ته: دا اوس مې ورته پام راګرځېدلی نومځاینیوي.

دا کوم دي؟ دا ،، را، در، ور،، دي او ،،مې، دې، یې،، ، چې د کارونو یې بېلابېل ځایونه شته.

دا په دوه برخو وېشو

الف: الف ۱ - موږ په پښتو ژبه کې د خاوندوالي لپاره مرستندوي یا پوره او که هرڅنګه یې بولې نومځای نیوي لرو:

،،مې، دې، یې،،. د دې ،،یې،، نارینه، ښځینه او ډېر هم همداسې دي او د ،،مې، دې ،، لپاره وایو چې ،، مو،، . پوښتنه دا ده چې به د دواړو لپاره وي او که د یوه لپاره.

دا هم په دوه ډوله کارول کیږي

الف ۱ ۱ – که ووایو: کور مې(دې، یې) سپین دئ، نو پوهیږو، چې دا د خاوندوالي نومځای نیوي دي او

الف ۱ ۲ – که ووایو: کتاب مې (دې، یې) واخست، نو دلته دا بیا نومیز حالت دی. دلته بیا د کړوني په څېر رامنځ ته کیږي. هیله ده، چې په دې هکله به هم کران مینه وال مرسته وکړي، زموږ د خبرو لپاره ال۱ ۱ – غوره دئ.

توپیر یې: په الف ۱ ۱ – کې د مې، دې ، یې پسې خویوی راځي یا کړنوی پسې نه راځي او په الف ۱ ۲ – پسې بیا کړنوی راځي، چې له دې څخه یې توپیر کېدی شي.

الف ۲ – همداسې د داتیو لپاره هم دا لاندې نومځاینیوي لرو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

،،را، در، ور،،، چې ډېرګوني يې هم همداسې دي.

د دې لپاره به يې الماني او انګريزي انډول راوړو او وبه ګورو، چې دا هم همهغسې موخوردي.

ب – څنګه والي يا حالتونه، که غواړئ پېر.

ب ۱ – د خاوندوالي څنګه والی يا حالت

انګرېزي نومځاينيوي د خاوندوالي لباره

His yours my

الماني...........................

Sein dein mein

انډول پښتو يې د ساده يا نيم – يا خاوندوالي نومځای نيوو سره. دا اوس اوبليکوس حالت بولو.

مې دې يې

پښتو پوره يا ورسره بلد نومځای نيوي يا ځانيز نومځاينيوي

دما دتا دهغه... او نور (زه زما، ستا نه ليکم، که څه هم په کلي کې يې داسې بولو، ځکه چې ،،د،، د خاوندوالي مورفېم دئ او ټوليز دی).

يادونه بنځينه او ډېر يې په پام کې نه دي نيول شوي.

My(mein) house(Haus)

کور مې

دما کور

ب ۲ – د داتيو څنګه والی يا حالت

را - ، در- ، ور - (څخه، سره، کره، باندې، لاندې، کې، پورې، ته، ...)

(c) ketabton.com: The Digital Library

که الماني ته مو پام راوګرځوو، نو دا پورته اړیکویونه ټول د داتیو په څنګه والي کې دي، چې په پښتو کې هم سر ورسره خوري.

له ما ـ ، له تا ـ له هغه (هغې) ـ(څخه، سره، کره) او

پر ما ـ، ـتاـ، ـ هغه(باندې او پورې)، په ماـ، په تاـ ، په هغه کې، تر ماـ ،ترتا ـ ، تر هغه پورې، وتاـ ، وما ـ ، و هغه ته

(و....) په کندهارۍ ګړدود کې په روښانه توګه شته

کور مې، ـ دې، ـ یې،

انګرېزي نومځري د داتیو لپاره

him you me

الماي نومځري د لپاره

Ihm dir mir

پښتو نومځري د داتیو لپاره

را در ور

دا پورته، مرستندوی(؟) نومځاینیوي د یو او ډېرو لپاره هم دي او ټیک همهغه د الماني او انګرېزي په څېر د داتیو حالت ښایي او دا لاندې یې بل ډول دي.

له ما له تا له هغه او نور

د حالتونو څېړني له مخې پای لاس ته راړنه او ګومان مي دی، چې داپرېکړه- که راسره ومنل شوه ـ نوې وي .

څلورم: پښتو ژبه لړ تر لړه د داتیو حالت کې یواځې پسې ځای نیوي، پسې ایکویونه یاپوستپوزېشنونه لري.

څه پوهېږو، چې دا پوستپوزېشنونه دي؟

لکه لږ تر لږه زه په ې اند وم، چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا له.... (څخه، سره ...) او همداسې دا په... کې او پر...باندې، تر ... پورې او نور سنترپوزېشنونه دي، خو داسې نه دي؟

هغه اړیکویونه چې د را، در، ور سره راځي، برېښي چې پوستپوزېشنونه دي.

نو دا له، په، تر او نور نو بیا کوم ژبني توکي یا ژبني څه دي او همداسې خپلواکه تربېیوهېدنه هم نه لري. دابه روښانه کړو. دا یواځې د یوه نومځري سره پربېیوهېدنه لري یا یې په واک کې دي او بس.

که منلي مو وي، چې ،، د ،، د خاوندوالي مورفېم دئ او له مې، دې، یې څخه همداسې برېښي، نو دلته هم دا ،، له، په، پر، تر... ، د داتیو حالت مورفېمونه دي او یا د ما، دتا، دهغه، ... سره یوځای داتیو حالت ورکوي.

بل لامل یې دا دئ، چې دا له او نور په را، در، ور کې دننه یا خوندي دي.

یو څو بېلګې:

له ما(-تا،-هغه....) څخه ولاړ. را (در، ور) څخه ولاړ.

تر تا پورې درورسېد. درپورې در ورسېد.

یادونه: که دا سم وي، نو ګورو، چې تر مورږ تل ناسم او زیات کاروو.

پنځم: له الماني، انګرېزي څخه مو د ادپوزېشنونو په پخوانۍ بڼه ناسم پښتو ژباړلي دي یا لږ تر لږه ما، داچې دا له، په ، پر، و، تر نو په الماني او نګرېزي دا سې نه دي؟

ما تراوسه پورې داسې انګېرل:

١ – له... څخه، یا ځانله له   vor; from

٢ – تر یا تر ...(پورې)   bis; until

غونډالي د ،، را،در، ور،، نومځاینیوو سره او ور څخه نوې روښانه ونه.

سپین په ١٠ بجو درڅخه راِروان شو او په١٢ بجو را پورئ راورسېد

سپین په لسو بجو له تا څخه راروان شو او په ١٢ بجو ترما پورې راورسېد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا پورته ،، له تا،، د ،، در،، په ځای او ،، ترما،، د ،، را،، په ځای دی، نو دا ،،له،، پرته له،،تا،، او ،، تر،، پرته له،،ما،، څخه کومه بله ترې پو هېدنه نه لری، دا په دې پرېپوهېدنه چې بلواک دي، څخه او پورې اړیکویونه دي. بیا دا ،، له،، او ،، تر،، اړیکویونه نه دي، لکه تراوسه پورې مې یا ښایي چې اندل.

۳ – په... کې   im, in

۴ – پر.... باندې یا پر   auf, of

۵ – و....ته   zu, to

۶ – له .. سره   mit, with

د Vor, bis, in, auf, zu لپاره د پښتو انډول دي:

څخه، پورې، کې، باندې، ته

یوه بېلګه: سپین راڅخه در روان شو او په لنډ وخت کې درپورې در رسیږي.

شپین له ما څخه و تا ته در روان شو او په لنډوخت کې به تر تاپورې ذرورسیږي.

دلته دې اړوند دې ته هم پام راواړول، درواړول، ورواړول شي، چې دلته لکه راغی، درغی، ور غي هم شته.

داد څېړلو خوندیونه راته پېچلې، خو له ردولو یا مخامخوالي راته ازاده یا خپلواکه برېښي.

بیا لنډ: که ،،له، تر، په، پر،، ، خپلواکه پرېپوهېدنې نه لري او د د نومیز نومځاینیوو سره د نومیز حالت بدلول خوندي لري، چې دلته یې لاس ته راوړنه، د خاوندوالي او داتیو حالتونو څرګندونه ده، دا په دې ترېپوهېدنه، چې بیا: له دوي سره دا حلاتونه بدلیږي.

هیله ده، چې پر دې باندې به یو له بل سره ګرمې خبرې ولرو.

یادونه: دا لږتر لږه رد نه شو، نو بیا به دا ورسره لیکم، چې له تاسو په کې د ردولو څه نه وو یا منل شوی.

ستونځې په کې شته، خو د ستونځوبیو لپاره هم په پیداښت کې پیداښت لارې ورکړې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تاسو د سرې سينې ښخه ډېره مننه.

يادونه: په يوه ليکنه کې به بيا په رکتيو، اوبليک او نورو ځرنګوالو يا حالتونو هم سره وغږېږو.

په پښتو ژبې کې اينکليتی نومځاينيوي هم شته، چې دا به هم د پورته نومځاينيو ، چې ما د ښنګه والي نومځاينيوي بللي پوره خبرې وکړو.

بېلګې يې، ځم، ځو ... خورم او نور، چې يواځې د کړنوي پسې تړلي ياورسره وېلي شوي ډول راځي او پوره يوويېزه غونډاله راکوي. دا په فارسي، پروتګالي او نور ژبو کې هم شته، چې زه به يې دهغو سره سر او کار ونه لرم.

د ما برېښنا پته:

Smakhan1946@gmail.com

.

ډاکتر ماخان مېرې شينواری

ګرانو ژبپوهانو! راځئ په ګډه يې وڅېړو.

دلته هغه بنسټيزې ليکنبرخې ډېر لنډ:

لومړی: را(در، ور) ښخه(-سره،-کره، - کې، - باندې، -پورې، - ته او... نور مې فکر ته نه راځي)

= دويم: له ما سره(-ښخه، - کره)، په ميز کې، پرميز باندې، ترتا پورې، وهغه ته. نورو ته يې فکر کولی شو.

د لومړي او دويم له پرتلې ښخه لرو: را(در، ور) = له ما (له تا، له هغه). په ميز = ور، پر تا = در، ترهغه=ور، وتا = ور.

له پورته ښخه لاس ته راځي: له، په، پر، و، تر، کومې خپلواکې پرېپوهېدنې نه لري او يواځې د نوميزو نومخاينيوو سره ګډ يا د هغو دمختړو په ښېر حالت ياحالتونه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنه: دا د الماني سره په پرتله داتیو حالت دئ. ایاپه پښتو کې هم داتیو حالت دئ او که دا هر یو یې ځانله یاڅنګه؟؟

نو اوس داپه دې پرېږو هېدنه چې: دلته دا اړیکویونه دي: سره،څخه،کې،باندې، ته، پورې، نور مې فکر ته نه راځي.

دا اړیکویونه په دې برېږو هېدنه دي چې پوستپوزېشنونه یا پسېځاینیوي دي.

او له انګریزې سره په برتله:

ناسم دي چې: له...څخه (سر،کره)، په... کې، و...ته، تر...پورې او نور سرکومپوزېشنونه دي او هغه د انګرېزي from, with, until = څخه، سره ، پورې او نه له...څخه، له... سره، تر... پورې. یا له، تر. دا نور تاسو ولیکئ، چې ناسم یې ونه لیکم.

دا د لومړي ځل لپاره داسې لیکنه مې لږ تېروخت غزېدلې څېړلې ده، دا چې سره باوري شو، نو ستاسو لیکنو ته سترګې په لار یم، فکر په کې وکړئ.

کړنډولونه او بدلونونه یې او همداسې ور سره د نومځاینیوو بدلونونه.

دا په دې پرېږو هېدنه، چې کړنویونه ټولګیز دي او باید ټولګیز شي.

دالاندې ټول هغه څه دي، چې که څېړلشوې وي، څو ډېر ښه او که نه، نو دایې بنسټیزه لیکنه او پیل دئ، چې نوره باید روښانه شي او روښانونه یې یې په ګرانو مینه والو لوستونکو او د ریښې خاوندانو باندې وي.

د پښتو په کړنو کې نه دا چې د کړنویونو ښه بدلیږ، په پښتو کې د کړنویونو په بېلا بېلو وختونو کې نومځای نیوي هم بدلیږي او دا څنګه، په کوم ډول کړنویونو کې او څنګه؟

دا پوښتني هم باید وڅېړل شي. داسې پیل کوو:

و لاندې ته یادونه: له دې فکر سره مخ شوم او ومې غوښتل له لتاسو سره یې ګډ کړم، چې یو له بل سره مو مرسته کړې وي. کېدی شي دا کار تاسو لا د مخه کړی وي. که مهالونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

او نومونه يې را څخه سم ونه ليکل شو بخښنه دې وي او تاسو يې سم کړئ، چې همدا له اوسه مو د مرستې مننه.

زه به دا ويونه داسې وبولم: دا هم د الماني په مرسته، خو د پښتو ژبلار لپاره.

١ – ناځواکمن کړنوييونه: هغه ويونه، چې خپل بنسټ ساتي او د وختونو سره بنه بدلوي، ناځواکمن کړنوييونه بلل کيږي.

٢ – ځواکمن کړنوييونه: هغه ويوونه چې پوره بنه نه ساتي او په يوه لار بنه بدلوي، خو ټوله بنه د ناځواکمن وييونو په څېر نه ساتي، خواکمن کړنوييونه بلل کيږي.

٣ – بې لار کړنوييونه: هغه ويونه، چې سوچ بوچ لار نه لري، بېلارې کړنوييونه بلل کيږي.

دا ټول وييونه دې ګران لوستونکي په ټولګيو د وېشلو وروسته سره ټولګيز وليکي.

بېلګې:

بېلګه و ١ – ته: درېدل:

اوسمهال: درېږم، درېږې، درېږي او نور

روان اوس مهال: درېدلی يم، درېدلی وې، درېدلی وو او نور

تېر مهال: درېدلی وم او نور

راتلونکی: وبه درېږم، وبه درېږې، وبه درېږي او نور

درېدم، درېدې، درېده او نور

بېلګه و ٢ ته: خوړل

اوسمهال: خورم، خورې، خوري.

روان مهال: خوړل مې. خوړل دې، خوړل يې، خوړل مو

اوس تېر مهال: ومې (ودې، ومو، ويې) خوړ، خواړه يا خوړل

(c) ketabton.com: The Digital Library

تېر مهال: خوړلي مې(دې، مو، يې) وو.

راتلونکی: وبه يې خورم(خورو، خورې، خورۍ، خوري).

پوښتنې ته په ځواب کې ؟: خوړلې مې (مو، دې، يې) دي(وو).

بېلګه و ۳ ته: تلل:

اوس مهال:ځم، ځې، ځو، او نور

اوس مهال: لاړم، لاړو، لاړې، لاړۍ، لاړه، لاړل، لاړه، لاړې(لاړلې)

روان مهال يا څنګه مهال؟؟؟: اوس تېر مهال:تللم، تللو او همداسې نور.

تېر مهال: تللی وم (وو، وې ... او نور)

راتلونکی مهال: لاړ به شم. او نور

-؟ تللی به وی.

دا پورته ګوره درې ډوله کړنويونه راغلي. دابايد ښه روښانه شي، چې داويونه څه بلل کيږي او دا ژبلاريز بدلونونه يې هم بايد پوره وڅېړل شي. هغه بنسټ يې دا پورته دی.

په پورنه نومځاينيوو کې موږ ځانيز نومځاينيوي نه دي کارولې يا نه کاريږي او که څنګه؟. د دې ډول نومځاينييو لپاره دڅېړنې او بللو بل ځای شته. هغه ورته وګورۍ.

يادونه: دما د پښتو ژبلار د ښوونځې لپاره ليکنه کې کېدی شي دا نور ډولونه راغلي وي،او که نه، نو ورزيات به يې کړم او تاسو يې هم پوره کولی شی.

يوه بله ستونځه:

په پښتو ژبلار کې له يوې بلې ستونځې سره هم مخامخ شوم او هغه دا چې. ځنې خويويونه داسې انګېرل کيږي، چې ګوندې کړنوييونه دي، چې له تاسو سره يې ګډوم:

موږ خويويونه لرو او پوښتو، چې د دې خويويونو سره يو څه څنګه ابادوو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

خویویونه: سپین، رنګه، ښکلی، جګ، خراب، جوړ، ټیټ.

یوه څه ته خوي ورکړه څنګه کیږي؟

که یو څه غواړې ښکلی کړې، نو دا ښکلي کول دي. خویویی + کول

که یو څه غواړې خراب کړې، نو دا خرابول دي. خویوي + -ول

خراب، خرابول او که خراب کول؟ نابلد خو په ژبلار برابر.، سپین، سپینول، که سپینکول، رنګ کول او که رنګول. ښاپسته او ښاپستول او که ښاپسته کوم، خو ښکلي ښکلي کول، چې ښکلویل ورسرهسم نه راخي او کهښه نه برېښي؟ نور دې ګران مینوال سره جوړ کړي.

یو نوم او یا شي ته یو خوي ورکول:

په ځنو خویویونو پسې ول زیاتیږي. داپه دې پرېپوهېدنه چې خوي وی + ول

او په ځنو پسې بیا کول ورزیاتې، دا په دې پرېپوهېدنه چې: خوي وی + کول

دا ځانګړنې دي او که باید یوې لار ته سره راوړل شي او ایا دې کې هم یوه لار شته او که توکلي همداسې دي.

رنګ کول

رنګول او رنګ کول.

ښکته کول، پورته کول

ټیټول جګول

دا هم فکر ته راځي، چې ګوندې دا به همغه لار وي، چې په ځنو ځایونو کې دا د کول ،، ک ،، نه لیکل کیږي، خو زه پرېکړه پرې نه شم کولی او مشوره مو غواړم.

له بلې خوا په پورته کې یو توپیر په دې کې شته، چې دا لومړی خویوی په ،،ه،، پایکیږي او دا بل بیا په ببغږیزه توري پای مومي. دا دې نو ګران ژبمینه وال سره و څېړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډاکتر ماخان میرزی شینواری

دما په لیکنو توند تنقید

دماپه لیکنو د یوه – ګومان مې دی ـ ځوان هیوادوال شکایتي، تنقیدي، په ناسمو او په ستونځمن ډول پرېپوهېدنو غونډالو کې کړې وه، چې د منلي او درانه د دعوت د ملي پانې خپروونکي او خاوند بزګر صیب څخه مې دا لیکنه د لاسه کړه.

له تاسو سره یې اوس ګډوم:

،، سلامونه او نیکې هیلې شینواری صاحب

د روغتیا او سلامتیا په هیله

یو ورور ستاسو د لیکنو یا یوې لیکنې په اړه یو څه راته لیکلی چې تاسو ته یې درلیږم

درنښت

بزګر،،

،، ګران بزګر صاحب سلامونه او نیکې هیلې ، هیله ده څه تولې درنې کورنۍ سره دې راته جوړ اوسې .
قدرمنه زه په صفت د یو پښتون یو وړاندیز درته لرم هغه داسې ایا ستاسو تر اوسه د ښاغلی ډاکټر ماخان میرزی شینواری لیکنې تر پایه مو لوستلي دئ ؟
دغه لاندې مطلب یو ځلې یې ولولې او په څنګ کې د دې املاء او انشاء هم وګوري .
یو څوک څه خپله پښتو په درست شکل لیکلی نه شئ نو هغی ته ښه نه بریښي څه انتقاد هم وکړئ .
تر اوسه د دې بیچاره د یاګانو لیکل نه ده زده او بې ځایه انتقادونه کوي .
دی تر اوسه د اوبلن او بهیدونکی توپیر نه شی کولئ . نو بهتر دا ده څه لمړی خپله املاء او انشاء درسته کړي او بیا دې انتقاد وکړي .
دغه لیکنه یو ځلې په غور سره ولولې او بیا تاسو په خپله قضاوت وکړي او نورې غلطی یې تاسو ونیسي .
ځکه زمونږه پښتانه ځوانان هم په غلطه لار ځي او بیا همداسې پښتو زده کوي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

هیله د ستا څخه دا ده کلڅه د یو چا لیکنه د ستاسو ویب سایټ لخوا خپر وي حداقل یو ځل خو د ستاسو مسول شخص هم ولولي څه سی یې لیکلی دئ .
نور ګران وخت مو نه نیسم ، ښه روغتیا او خوښی درته غواړم .

پښتو ته ناسم راننباسل شوي ویونه

ډاکتر ماخان میرزی شینواری

لنډ: پښتوته ناسم راننباسلشوي ویونه،، پای

له دې د مخه د یادونو په توګه:

څنګه د یوه چا په پوهنیزه لیکنه کوتنیونیزه لیکنه ولیکو؟

پوهېږم، چې لیکنې مې ځانګړې دي او په مخامخ به یې هم اندونه شته وي، چې د هر کس دا حق دی، خو خنې کسان بیا داسې ګوتنیونې لري، چې هغه باید نه وي، بې له کوم پوهنیز دلیل.

که څوک د چا په یوه پوهنیزه لیکنه د سمون لپاره تنقیدي څه لیکي، نو:

۱ – د منتقد تنقیدي لیکنې نیت باید د سمون او ښه کېدو لپاره او له امله وي او له کینې لرې.

۲ – منتقد د لیکونکي لیکنه کې د لوستلو له مخې باید هغه ناسم څه په ګوته کړي او بیاي ورته د سمون وړاندیز وکړي.

۳ – دا تنقید نه دی او ښه نیت هم نه دی، چې څوک ټوله لیکنه باندې- بې له دې چې ناسمونونه یې په ګوته کړي وي- لیکي یا پرېکړه کوي، چې دا لیکنه ګوندې د خورولو نه ده، ګوندې نه دې لیکل او خورېږي. دا حق دې څوک ځان ته نه ورکوي، چې د یو چا څخه هغه پیداېښت ورکړي حق اخلي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴ – ځنې کسان لیکي، چې ګوندې نه پرېږوهیږي یا پرې ونه پوهېدم. د دې مسؤلیت هم د لیکونکي په غاړه نه دی او که یوه داسې غونډاله یاوی وي، چې څوک پرې پوه نه شي، نو د هغې په هکله یې پوښتنه مسلم حق دی.

دې پورته ته پای یادونه:

خوښېږم، چې څوک راسره دما په لیکنو کې د سمون او نورې ښې لیکنې لپاره تنقیدونه کوي.

داسې چې، لومړی هغه ناسمونونه په ګوته کوي او بیا پرېکړه پرې کوي.

اوس راځم د ګران، ګومان مې دی ځوان منتقد توندې تنقیدي لیکنې ته.

دما د خوي له مخې، چې د ګوتنیوونو په لیکنو څه لیکم، نو ټوټه کوم یې، د ساتلې موخې سره، نو داسې پیلوم او د دې ګران لیکونکي د لیکنې سمون باندې پیل کوم:

دا چې دا منتقد ځوان راته برېښي او د لیکنو سره هم داسې لږ نابلده، نو هیله ده چې را څخه زړه بدی نه شي، دا د یوه زاړه سړي د پېرزوېښې له امله ده او نه دزړه بدی له امله.

زه به په یو بل پسې د دې درانه لیکونکي لیکنې سمې کړم او په څنګ کې به یې بیا هغه لیکنه وشنم.

ګران لیکنوکی لیکي:

لومړی: ،،ګران بزګر صاحب سلامونه او نیکي هیلې ، هیله ده څه ټولې درنې کورنۍ سره دې راته جوړ اوسې .،،

سمون: دا دوه پوره غونډالې باید پوره لیکلې وي، چې د بېلېدنخښې(کوما) ، له لارې بېل نه شي.

د دویمې برخې سمون: هیله ده، چې له ټولې درنې کورنۍ سره به راته جوړ اوسې. یا

له ټولې درنې کورنۍ سره دې راته جوړ اوسې.

ګران لیکونی لیکي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویم: ،،قدرمنه زه په صفت د یو پښتون یو وړاندیز درته لرم هغه داسې ایا ستاسو تر اوسه د ښاغلی ډاکټر ماخان میړی شینواری لیکنې تر پایه مو لوستلې دئ ؟ ،،

سمون: دا چې لیکي، دا وړاندیز نه دی، دا یوه پوښتنه ده.

د غونډلې سمون: قدرمنه! زه درڅخه د یو پښتون په صفت یوه پوښته لرم او هغه داده چې: ایا تاسو د ښاغلي.... لیکنې تر پایه پورې لوستلي دي؟ دا یېګانې یې پخپله هم ناسمې لیکلې دي.

ګران لیکونکي ته یوه بله یادونه: د یوې لیکنې د سمون او ناسمون جوګه خپله لیکونکی دی او نه خورونکی. دا دې د راتلونکې لپاره له یاد څخه نه باسي.

ګران لیکونکی لیکي:
دریم: ،، دغه لاندې مطلب یو ځلې یې ولولي او په څنګ کې د دې املاء او انشاء هم وګوري .

سمون: دغه لاندې مطلب یوځل ولولی او په څنګ کې یې املا او انشا هم وګوری. دا ګوډي الفونه هم یو زیاتی دی. په دې یوه لیکنه لرم، که بیایي ولولي، دا ستونځې به دې هم اوبی شي.
څلورم: ،، یو څوک څه خپله پښتو په درست شکل لیکلی نه شئ نو هغی ته ښه نه بریښي څه انتقاد هم وکړئ .
تر اوسه د دې بیچاره د یاګانو لیکل نه ده زده او بې ځایه انتقادونه کوي .
دی تر اوسه د اوبلن او بهیدونکی توپیر نه شی کولئ . نو بهتر دا ده څه لمړی خپله املاء او انشاء درسته کړي او بیا دې انتقاد وکړي.،،

څلورم ته پوښتنې: دلته به یې د غونډالو سمون څخه تېر شم، چې پورهناسمې دي او هغه ګوتنیونو ته به یې تم شم.

د لیکنې کومځای ناسم دی او کوم تنقید مې ناسم دی؟ داسې پرېکړه د چا په لیکنه مه کوه چې سم او ناسم یې ورته نه شې په ګوته کولی. یو بل ته د درنښت له امله هم. تاسو خو ټولو یېګانو باندې ګوډی الف سور کړی. کومه غونډاله یا ،، ی ،، د ما په لیکنو کې ناسمه ده او ولې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

باور وکړه، چې داڅلور بېګانې مې د څلورم ټولګي په شاو خوا کې زده وي او اوس هم، دا په دې پرېپوهېدنه چې له شپېته کاله د مخه. او دا د بهېدونکي او اوبلن نو څنګه توپير نه شم کولی؟ دليل خو يې راوړه. پرېکړه او تنقيد بايد په يو څه د پوهېدنې له امله وي، چې ماته يې سم راوښودلی شې. چې يوې ليکنې ته د سم او ناسم له مخې کوم دليل نهشې وړاندې کولی، نو څه مه پرې ليکه، دا ليکنه بيا له فکر يامغذ څخه نه راوځي.

په اوبلن او بهېدونکي خو د مسلک له مخې هم پوهېږم او په ځای کې مې واورې هم وريږي. تهيې نو ناسمه کارونه ولې نه په ګوته کوې؟ ايا د فزيک له مخې د تودوخښ په بنسټ تنونه پېژني، چې په څو ډوله او کوم دي؟ (بيا هم بخښنه، چې راڅخه زړه بدی نه شې)

مشوره به دې ومنم، خو د ليکنې کوم ځای ناسم دی؛ چې سم يې کړم او که موخه دې دا وي، چې ولې دا ليکنې کوم، نو دا لوي ښتن راکړی حق راڅخه مه اخله.

ګران منتقد ليکي:

۵ - ،، دغه ليکنه يو ځلي په غور سره ولولې او بيا تاسو په خپله قضاوت وکړي او نورې غلطی يې تاسو ونيسې .،،

کومه ليکنه؟ تا خو هېڅ ناسمون ته هم ګوته نه ده نيولی. ته چې د چا ليکنې باندې د ناسم تور لګوې او بيا ورته دا ناسم نه په ګوته کوې، دا خو نو اخلاقي هم سم کار نه دی. بل ته مشوره ورکوي، چې ناسمونونه يې ونيسې، داکار پخپله ولې نه کوې؟

ګران منتقد بيا ليکي:

۶ - ،،ځکه زمونږه پښتانه ځوانان هم په غلطه لار ځي او بيا همداسې پښتو زده کوي.،،

۶ – ته: د دې ناسمې لار مخه يې ته هم نيولی شې، چې بدې راووهې، څېړنې وکړې، دما ليکنې بيا، بيا وګورې، په سمون او ناسمون يې ځان ښه وپوهوې او بيا يې ماته دا ناسمونونه په ګوته کړې، زه خو بيا ليونی نه يم يا زوروږ، چې سمونونه دما د ناسمونونو په ځای نه شم زغملی او نه به يې سموم او که نه، نو بيا ته هم کولی شې، چې د سمون لپاره هم ليکنې پرې خورې کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

منتقد لیکي
۷ - ،، هیله د ستا څخه دا ده کلځه د یو چا لیکنه د ستاسو ویب سایټ لخوا خپر وي حداقل یو ځل خو د ستاسو مسول شخص هم ولولي څه سی یې لیکلی دئ.،،

۷ – ته: سمون: له تاسو څخه هیله ده، چې د یوه چا لیکنه دتاسو له خپروني(ویب سایټ) څخه خوروی، لږ تر لږه یې تاسو د یو مسؤل شحص په څېر ولولی، چې څه یې لیکلي دي؟

پورته مې لیکلي، چې د یوې لیکنې مسؤلیت د لیکونکي په غاړه دی او یوه بل مسلکي کس ته هم ، چې په سلهاوو یا زرهاوو لیکنې یې خورې کړي مشوره، چې لاس او پښې نه لري، مه ورکوه او خپله پسې پیڅې رابډ وهی. دا چې په لیکنه دې لږ تر لږه دوه کسان ستړي کوې، ښه به وي، چې ځان پرې ستړی کړې، چې دوه ګټې به وکړې: ځان پوهونه او ځان ډاډه کونه او نه د بل ستړیکونه.

په پای کې د منلي بزګر صیب څخه هیله لرم، چې له ما او دما له لیکنو څخه او له امله د نورو داسې کوتنیونو له خوا هم ستړی نه شي او له دې ځوان څخه هیله ده، چې راڅخه زړه بدی نه شي. دما هېڅ وخت دا نیت او غوښتنه نه ده، چې څوک دې راڅخه زړه بدی شي.

د پښتو څنګه والي، پېر یا حالت ته د مشورې لپاره.

د الماني ژبلار په مته یا مرسته دا څنګه والي (پېرونه،حالتونه) د پوښتنو په مرسته په لاندې توګه روښانوو:

۱ – نومیز څنګه والی:(څوک، چا)، (څه)

۲ – د خاوندوالي څنګه والی: (د چا، د څه)

۲ - داتیو څنګه والی: ۱ = (له چا) ، (له څه)،۲ - (وچا)،(وڅه) ۳ – (په څه)، ۴ - (پرڅه).

دلته دې پام او خبرې پرې وشي، چې دا څنګه ونوو، یا نومول شوي(که وي) . دې نور کې ـګومان مې دی- ستونځې نه شته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴ – اکوزاتیو ځنګه والی: (چا، څوک، څه)

ګورو، چي ۱ – او ۴ – یو ډول د ځو ۱ – د کړوني په ځنګه والي او ۴ – د پرېکړوني یا نه کړوني په ځن؛ه والي کې دئ.

پوښتنغونډاله جوړوو:

څوک له چا سره د چا له کور څخه د چا وکور ته لاړ او په څه کې پر څه باندي څه یې د څه پرسر کېښود؟

(سپین) «۱» (له تور)«۲» سره (د تور) «۳» (له کور)«۴» څخه (د ځلمي)«۵» (وکور) «۶»ته لاړ او (په کوټه)«۷» کې (پرمېز) «۸» باندې (کتاب)«۹» یې د چوکی (پرسر)«۱۰» باندئ کېښود.

د الماني ژبلار له مخې به «۱» نومیز، «۲»، «۳»، «۴»،«۵»، «۷»،«۶»،«۸»او«۱۰» داتیو، «۳»،«۵» واکوالي او «۹» اکوزاتیو حالتویونه یا پېرونه او که غواړئ حالتنه دي.

که ټول سره مرسته وکړو او دا پورته سره همغږیز کړو، نو زما په اند به مو د پښتو ژبې یو څه ستونځې اوبی کړې وي.

یادونه: ما چې دا پورته د حالت لپاره ځنګه والی لیکلی، باور وکړئ، چې دا حالت هم راه پیچلی بریښي، چې لهعربي بهسم وي او که نه او پرته له دې په دې پېر هم نه پوهېږم، چې دا به حالت ته وایې او که ځنګه. که دې کې هم هر ځنګه پرېکړه وي یا وه، نو یو کار به مو سرته رسولی وي.

زما برېښنا پته:

Smakhan1946@gmail.com

پای یادونه: هره لیکنه د سمون، ورزیاتوني او ښه کوني اړتیا لري. ګران ژبمینه وال دې هم دې ته فکر وکړي. ولولی، ناسمونونه ترې راوکاږی، ویې غزوي. که تاسو هم لیکنې کړې وي او دا هم په هغې لور یوه لیکنه وي، نو دا هم هماسي وي. په یوه موضوع په لسګونه کسان لیکنې کوي، دا د ژبې پوره کېدنه ده او نه زیان.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ولس ژبه، که -په پوهنه کې ورځنۍ شوې- پردۍ ژبه؟

موږ په ولس کې- داسې به ووایو چې – له پیداښتنه غونډاری او غونډوسکه لرو. داروښانه کوو، چې داځه شی دي، لکه د نړۍ د نورو ژبوپه لکسیکونو کې چې روښانه شوي دي.

غونډاری:

یادونه: شمېرپوهنیز فرمولونه نه راوړو.

په ځمککچپوهنه کې غونډاری د غونډارۍ هوارې او غونډارۍ تن یا بدن لپاره کارول شوی نوم دی.

-غونډاری یوه هواره لري. ګوډونه او کونجن نه لري او ناپای ډېر اړخونه اړخونه لري(د ګردیو کرښې).

- هغه خپل منځ ټکي ته سیومتریک ده همداسې محورسیومتریک، که محور له منځټکي تېر وي.

- د غونډاري لویه ګردۍ هغه هواره ده، چې د غونډاري له منځټکي تېرېږي. د هغې ګردۍ نیمۍ د غونډاري نیمۍ ده او لویه ګردی غونډاری هم نیموي، نو غونډاري نیمۍ یې بولو.

- غونډاری د یوه تن په څېر سوچبوچ د غونډوسکې بڼه لري.

- کوچنۍ ګردۍ ټولې د غونډالې منځ کې هغه کردۍ دي، چې په غونډاري کې د لویې ګردۍ کوچنۍ دی.

- د غونډاري ټوټې یا غونډاري غوځې شوې ټوټې هغه تنونه دي، چې د وېشنې له لارې د لوي او کوچنۍ ګردي د ټوټونې منځ کې پرتې دي.

- که د غونډارې ټوټه نیمه غونډاری وي، نو سرۍ د نیمغونډاري غرېږي.

- د غونډاري ډکی د هغې د هوا یا فضا منځپانګه پېژندل شوې، هغه چې د غونډاري د پاسهوارې لخوا رابنده ده.

بل غونډارې ته ورته بدن یا تن

(c) ketabton.com: The Digital Library

غونډوسکه.

غونډوسکه له څرمني یا له مصنوعي (نه پیداېښتي) موادو څخه یو ګرد، په ورسره بلده ډول غونډاربډوله، ایلاستیکي لوب اله یا سپورت اله ده، چې موږ به له رینجاړو جوړوله. د غونډوسکو په څنګ کې د کلکو موادو جوړ لوبغونداري هم شته، لکه لرګی یاوسپنه او نور.

د پېژند له مخې غونډاری او غونډوسکه ورته ځمککچیز تنونه دي، چې د لوبو بېلا بېل الات هم لري.

په ورسره بلده یا نورماله توګه غونډوسکې له هواډکو پوښونو ډکې وي، چې د پمپولو له لارې د یوه ټاکلي زور لاندې ډکیږي. ځانګړې یې د بېلګې په توګه د هاکي او د ګلف غونډوسکې دي.

دموږ موخه:

دموږ د ټولو پوهنېزو څانګو ټول مسلکي یا ریښه اړوند ویونه زیات یې عربي او ځنې یې فارسي دي. په دې خبرې نه کړو، چې ولې. د ټولو هغو وییونو، چې هغه په دغو پردیو ژبو کې پیداېښتي شتون ولري، هغه هرو مرو په پښتو کې هم شته دی.

که موږ – لکه په نورو ژبو کې چې شوی- خپل یو نوم یا یو څه څېړو، نو دا سې مخ ته ځو یا باید لاړ شو، لکه دا د نورو ژبو ویونکي.

موږ به یې دلته یوائې دوه بېلګې راوړو.

اوس مو موخه دا ده، چې دا نو ولې کرة وبولو او همداسې په ځمککچپوهنه کې دکري لپاره، چې بېرته همدا غونډوسکه ده یا غونډاری، غِونډوسکه یا غونډاری ونه لیکو. نور پوهنیز ویونه هم همداسې. موږ او تاسوخو به هم یو خت کې په لکسپکونونو کې دا خپل وییونه او نومونه داسې په شننیزه توګه روښانه کوو، چې یو شی څه شی دی.

د غونډاري بېلګې: د نسوارو غونډاری، باغکې، دلوبو غونډاري هم شته، چې غورځولکیږي او یوې ټکلي موخې ته د نږدېکېدو سره یې کټونکی څرګندیږي یارروښانه کیو او که غواړئ معلومیږي. همداسې مردکی، چې موږ به غوزان په کټل او یا چورلټی چې له لرګې به جوړه وه.

د غونډوسکې بېلګې: د موږ د هیواد په پېلابېلو ځایونو کې د لویو لپاره کارولکیږي. په لرګي وهلکیږي، په دیوال یې ولي او نور. موږ به دا له رینجاړو جوړولې، یاښه یې په کور کې به راته میندو او نورو خپلوانو داسې ګردې ګنډلې. نورې بېلګې: د پښو غونډوسکه. د والیبال غونډوسکه او همداسې د هاکي او نورې د لوبو غونډوسکې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ایا موږ هم دا د هاکي او جلف کرې وبولو؟

داپورته تنونه مو چې یاد کړل، دا ټول باید بیاکرة وبلل شي، چې د ولس لپاره دپوهېدني لپاره به پوره ستونځمن او دلیک کسانو لپاره به پوره نابلد یا ترې تېرېدونکي وي، چې ګوندې داد ژبې غنا ده، خو دا د ژبې په خپلو ویونو ناتوانول دي، چې په پای کې باید له منځه لاړ شي.

خبره په ښه او بد کې نه ده، خبره په اړیینوالي کې ده.

دا به ښه برېښي، که ووایو، چې د غوزانو ګټلو کرة؟

د پښو لوبو کرة، چې عربي یې کرةالقدم دی.

یوه غونډوسکه چې د ،، باسکټبال،، لوبه پرې کیږي، د باسکټبال کرة وبولو یا کرة؟

او همداسې د غوزانګټلو مردکي په ځای د غوزانګټلو کرة ووایو یا ولیکو او یا د نسوارو کرة یا دانورې د لوبو کرې او که څنګه؟

اخرۍ پوښتنه: ولس دې له دې پیداښت ورکړشوو نومونو څخه تېر شي او که دا د لیکلوست خاوندان دې، چې تراوسه – په خواشینۍ باید ووایم – لا دومره ډېر هم نه دي او دا کار هم ورته ساده دی، تېر شي؟

زه په دې اند یم، چې دا راته هرڅه ساده کوي، خو پوهېږم، چې له زده کړو څه څخه تېرېدل هم پوره ستنونځمن دي.

که چېرې دا کار - چې باید له ښونځیو پیل شي- کېده نو هرو مرو به پنځه کاله وخت ونیسي، چې په هغو کې دواړه نومونه وکارول شي او بیا نو پښتو نومونه پاتې شي.

ستاسو د سترېکېدو بخښنه به راته کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژبه نه سوچه کيږي، د ښې پرېپوهېدنې له امله

څه په کې وايی؟

دا خو داسې چرتونه دي، چې را ولاړېږي.

څوک چې په خپله ژبه کې د يوې بلې ژبې وي په انډول نه پوهيږي، پوښتي، چې د دې وي لاندې څه پوهېږی؟ يا له دې وي څخه څه پوهيږو؟ او يا هم د دې وي ترېپوهېدنه به څه وي

او ځوا ب به يې وي، چې:

د دې وي پرېپوهېدنه ..... ده.

يا له دې وي ترېپوهېدنه .... ده.

يا د دې وي لاندې ... پوهېږو.

ګومان مې دی، نه! همداسې دی، چې له دې سره به مو د معنی يامانا ستونځې اوبی کړې وي، چې په څه رنګ ليکلو کې يې تل زموږ د ليکوالانو او هغه په عربي پوه کسانو منځ کې دا د څه رنګ ليکلو ستوځوبيو لار مېندلې وي.

دا هم ګوره له ما پيدا شوی وی نه دی، دا هرو مرو له پيداښته راسره دی، خو موږ يې په ځای معنا يا معني کاروو.

که څوک معنا کاروي هم خوښه يې، خو دا ترې – يا پرېپوهېدنه مو د معنی لپاره انډول دي او کومان مې دی، چې ښه او هغه خپله موخه هم روښانه کوي.

چې غوټې پسې وهي، نو دا هم ميندلی شي.

.

.

.

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډاکتر ماخان میرزي شینواري کتابونو ته کتنه

د ډاکتر ماخان شینواري پوهنیز کارونه، ځانګړي دي، دا په دې مانا چې د نورو پښتو لیکنو سره د پښتو ژبې له مخې پوره توپیر لري او سوچې بوچې نوې دي. په لاندې ډول:

۱ – ډاکتر شینواري نږدې ځلوېښت کتابونه د شمېرپوهنې ریښه کې په پښتو کړې، دا په دې مانا، چې د عربي ویونو په ځای یا یې نوره هم ښه د مسلکي نومونو انډول پښتو ویونه لیکلي.(دا انډول نومونه په پښتو کې شته، جوړ شوي نه دي)

۲ – په دري کتابونو کې یې فزیک هم په پښتو لیکلی، دا په دې مانا، چې پوهنیز او مسلکي ویونه په پښتو دي، چې دا هم د پښتو ژبې له پاره لومړی ځل دی.

۳ – دوه کتابونه د ژبې په هکله، چې هلته هم د نورو لیکوالانو د لیکنو د سمون سره سر او کار لری ، چې نوموړی په کې تراوسه ځانله دی، لکه په دې نورو لیکنو کې هم. ملامتي به د نومړي وي، خو وایي، چې کړنې یې د ژبلار سره سمې او سم اندیزې دي.

که ژبسمون، چې بیا هم ډېر غزېدلی او چاپ ته چمتو دی، هغه ویونه د څېړنې لاندې نیولي، چې ناسم ژبې ته را ننباسل شوي.

۴-دوه کتابونه ۴ ۱ – پښتو ژبلار د ښوونځي لپاره به په لنډ وخت کې خوره او

۴ ۲ – د ژبې په چوپړ کې به هم لنډو ورځو کې ستاسو لوستلو ته وړاندې شي.

زما زیاتې لیکنې له پخوا په ټول افغان او اوس همداسې هغه زیات یې د تاند په خپرونه او د دعوت خپرونه کې خواره شوي او نور هم دا کار پسې روان دي.

او کتابونه په کتابتون.کوم کې خوریږي، چې هلته یې بیا د کتاب په بڼه لوستلی شئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډاکتر ماخام میرزي شینواري لیکنې او ژباړې

د ډاکتر ماخان شینواري چاپ او ناچاپ لیکنې، چې هغه زیاته برخه یې له ketabton.com څخه خواره شوې:

:(Vienna (Austria 1988

لومړی:

topological Kaiser , M. Shinwari : Aproximation compact .H.K Page 117 – 122 ; general algebra 6 algebra : contributions to

:(Vienna (Austria 1987

دویم:

لومړی-und Aproximation durch Polynime in Universalen Interpolation Diss . Uni. Wien . Algebren

دویم-*and Aproximation by Polynome in universal Interpolation the University of Vienna/Austria Dissertation at ,Algebras*

لاندې د شمیرپوهنې پښتوټول کتابونه په المان کې د ،، افغانستان کلتوري ودې ټولنه،،له خوا چاپ شوي دي
:(Bonn (Germany 2000

دریم: د شمیرپوهنې ستر کتاب : د شمیرپوهنې برسیره د انجنري، فزیک او اقتصاد لپاره ، همداسې د ښوونکو او زده کوونکو لپاره (دا کتاب په ۹۰۰ مخونو کې چاپ او دا نوې لیکنه به یې څنو ځایونو غزېدلې او څنې ځایونه ترې لرې شوي دي)
:(Bonn (Germany 2003

څلورم: ځمککچپوهنه(هندسه) ، په سلو، زرو کې شمیرنه، د ګڼې – او کڼې د کڼې شمیرنه ، د احتمالوالي شمېرنه کتاب د ښوونځي ټولې اړتیاوې پوره کوي
:(Bonn (Germany 2003

پنځم: الجبرونه (د الجبر بنسټونه دي) (ketabton:com ته پورته شوی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

:(Bonn (Germany 2003

شپږم: د شمیرپوهنې انګرېزي – پښتو ډکشنري.(ketabton:com ته پورته شوی)
:(Bonn (Germany 2003

اووم: د شمیرپوهنې الماني ـ پښتو ـ او پښتو الماني ډکشنري (ketabton:com ته پورته شوی)

dictionary German/ Pashto and Pashto/German Mathematical
:(Bonn (Germany 2003

اتم: دفرنځیال برابرون (دا کتاب په دې ځانګه کې یو پیل دی، ساده لیکل شوی) (ketabton:com ته پورته شوی)

equation Translation; An Introduction Differential
Germany): 2003) Bonn

نهم: د شمیر پوهنې فرمولونو ټولګه
Formulas Mathematical
:(Bonn (Germany 2003

لسم: شمیرپوهنه له عربي په پښتو

:(Bonn (Germany 1997

یوولسم: د افغانستان په هکله سپینې خبرې: په المان کې

،،د افغانستان روغې او بیا ابادولو ټولنه،، له خو

یادونه: له ۲۰۰۰ کال دمخه ډاکتر ماخان شینواري د ،،د افغانستان روغې او بیا ابادولو ټولنه،، له خوا درې سیاسي مجلې هم را وستلې.

ژباړې او نورې لیکنې:

: (*Brinkmann. (From Brinkmann.du.de .Prof*

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې د برینکمن لیکنې چې له پرینکمن ن ج څخه ژباړل شوي دي. دا کتابونه د ښوونځي له پاره او همداسې د کانکور ازموینې له پاره ګټور دي.

دولسم - شمیرپوهنه د ښوونځي لپاره لومړی ټوک (ketabton:com ته پورته شوی)

دیارلسم – شمیرپوهنه د ښوونځي لپاره دویم ټوک(ketabton:com ته پورته شوی)

څوارلسم – شمیرپوهنه د ښوونځي لپاره دریم ټوک(ketabton:com ته پورته شوی)

پنځلسم - د احتمالوالي شمیرنه د ښوونځي لپاره(ketabton:com ته پورته شوی)

شپاړسم – احصایه یا ستاتیستیک دښوونځي لپاره(ketabton:com ته پورته شوی)

لاندې کتابونه د شتوتګارت د پوهنتون د استادانو د لکچرونو څخه چې د شتوتګارت پوهنتون ن ج څخه خپاره شوي را ژباړل شوي.

اولسم – انالیزی ۱ (ketabton:com ته پورته شوی)

اتلسم – انالیزې ۲(ketabton:com ته پورته شوی)

نولسم – کرښیز الجبر (ketabton:com ته پورته شوی)

شلم - د شمیرپوهنې بنسټونه (ketabton:com ته پورته شوی)

یوېشتم - د فرمولونو ټولګه(ketabton:com ته پورته شوی)

دوه ویشتم – فنکشنل انالیز(ketabton:com ته پورته شوی)

درویشتم – وکتور شمیرنه (ketabton:com ته پورته شوی)

نورې ژباړې

څلرویشتم – له www/grundstudium.info/linearealgebra. څخه:کرښیز الجبر (ketabton:com ته پورته شوی)

پنځویشتم – Georg Gutenbrunner ګنونپوهنه یا د اعدادو تیوري(ketabton:com ته پورته شوی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما لیکنې
:(Germany) Bonn

شپږویشتم - د شمیرپوهنې ستر کتاب دویم چاپ لومړۍبرخه: د پوره تغیراتو سره : دا کتاب د شمیرپوهنې برخې برسیره د انجنري، فزیک او اقتصاد لپاره ، همداسې د ښوونکو او زدهکوونکو لپاره پوره ګټور دی. په کتاب کې د اړتیا سره زیاتونه او کونه راغلې (ketabton:com ته پورته شوی)

اوه ویشتم- د شمیرپوهنې ستر کتاب دویمه برخه (ketabton:com ته پورته شوی)

اته ویشتم - ځمککچپوهنه (هندسه) دویم چاپ د پوره تغیراتو سره (ketabton:com ته پورته شوی)

نه ویشتم – الجبر بنسټونه دویم چاپ له تغیراتو سره (ketabton:com ته پورته شوی)

دېرشم - ډېرۍ پوهنه یا سټ تیوري (ketabton:com ته پورته شوی)

یودېرشم – د شمیرپوهنې سم اند (منطق ریاضي) (ketabton:com ته پورته شوی)

دوه دېرشم - د یو څو شمیرپوهانو ژوندلیک(ketabton:com ته پورته شوی)

دریدېرشم – د شمیر پوهنې ګډې وډې لیکنې

څلوردېرشم- داهم ژباړه ده، خو لیکونکی یې متآسفانه راڅخه نابلد شوی: د مشتق او انتیګرال شمیرنو ته تمرینونه او اوبیونې یا حلونه یې(ketabton:com ته پورته شوی)

پنځه دېرشم – د شمیرپوهنې انګریزې پښتو او عربي + درې ډکشنري

شپږدېرشم – د شمیرپوهنې پښتو انګریزي ډکشنري(ketabton:com ته پورته شوی)

اوه دېرشم – د شمیرپوهنې پښتو ډکشنري د شمیرپوهنیزو وییونو په پښتو روښانه ونه(ketabton:com ته پورته شوی)

اته دېرشم - د زړه له کومې(دا هغه لیکنې دي، چې ځنې یې په نړیول جالونو کې خپرې شوي دي.)

نه دېرشم – د افغانستان په هکله سپینې خبرې، چې وبه غزیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلوېښتم– د شتوتکارت پوهنتون لکچرنوټونو څخه ، چې د شتوتګارت پوهنتون ن ج څخه خپریږي: د ګروپونو تیوري(ketabton:com ته پورته شوی)

- د ښوونځي لپاره فزیک د برینکمن لیکنه

له پنځم ټولګي څخه تر اووم ټولګي پورې ژباړل شوی (دا چې زما دویم مسلک فزیک دی، دا لیکنې ژباړم. دا هم د دې لیکوال یوه ډېره ښه لیکنه ده، چې -د شمیرپوهنې په څیر- دلته هم زیات تمرینونه د حل یا اوبیونې سره په کې راغلي او ماته زیات ګټور برېښي) او دالاندې د برینکن څخه راژباړلي

یوځلوېښتم - فزیک لومړۍبرخه (ketabton:com ته پورته شوی)

دوه ځلوېښتم – فزیک دویمه برخه. برېښنا پوهنه. همدا کتاب. (ketabton:com ته پورته شوی)

درېځلوېښتم – د پوهنې وزارت له خوا چاپ د ښوونځي شمیرپوهنې کتابونو ته کتنه. دې کتاب کې د دښوونځي کتابونو د هر کتاب یوې برخې ناسمونونو ته ګوته نیول شوې او ناسمونونه بیا سم شوي هم دي.(ketabton:com ته پورته شوی)

څلورځلوېښتم – د فزیک کوچنۍ ویونو دکشنري(ketabton:com ته پورته شوی)

پنځه ځلوېښتم – پرېپوزېشن یا اړیکویونه.(ketabton.com ته پورته شوی)

شپږځلوېښتم = ژبسمون(پښتو کې ناسم راننوتي ویونه، چې سم شوي دي) (ketabton.com ته پورته شوی)

اوه ځلوېښتم – پښتو ژبلار یا ګرامر ۲۰۲۰ همدا کتاب (ketabton.com ته پورته شوی)

اته ځلوېښتم – ژبسمون (که غواړۍ دویم غزېدلي لیکنه) : له پخوانۍ لیکنې څخه نوی شوی او پوره غزېدلی ۲۰۲۰.(ketabton.com ته پورته شوی)

تازه لیکلي خو تراوسه کتابتون ته نه دي پورته شوي او دا د ځانله لیکنو په توګه له درې کاله را په دیخوا د تاند او په دا ورسته کې د دعوت او همداسې د نورو د ج څخه خوریږي او خواره شوي دي. په دې کتاب کې د پښتو ناسم ننوتي ویونه څېړل شوي ناسمونونو ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګوته نیول شوي او په دلایلو روښانه .شوي، چې ژبمینوالو لهپارهیې لوسته او ګوتنیونه اړینه ده.

نهه څلوېښتم – داسې څه له فلسفې ۲۰۲۰(ketabton.com ته پورته شوی)

پنځوسم – ژبې مري او نورې لیکنې ۲۰۲۰ (ketabton.com ته پورته شوی)

دا اوس خورنې ته چمتو: هیله ده چې کتابتون.کوم (ketabton.com ته پورته شوی) کې یې وکتلی شئ

یوپنځوسم- پښتو ژبلار د ښوونځي لپاره. همدا کتاب

دوه پنځوسم- هر څه د ژبې په چوپړ کې.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډاکتر ماخان میرې شینواري ژوند ته یوه لنډه کتنه

نوم: ماخان (په لومړي ځل یې نوم ،،میرې،، وو. د رحمابابا لیسه کې نوملیکلو وروسته په ماخان باندې بدل شو)

د کورنۍ نوم : شینواری

د پلار نوم: اروابښاد نورالرحمان

د مور نوم: اروابښاده پستو

د نیکه نوم: اروابښاد حسن خان

د نیا نوم: اروابښاده صبره بي بي

دزیږېدو کال: ډاکتر ماخان شینواری د ۱۹۴۶ ز ک د سپتمبر په ۱۵ نېټه زیږېدلی دئ (دا خو هغه رسمي ز ک دئ. سمه نېټه یې ۱۳۲۲ او ۱۳۲۰ ش ه کلونو منځ کې باید وي، خو تره مې وایي ۱۳۲۰ ه ک دئ)

د زیږېدو ځای: ننګرهار د شینوارو د هسکې مېنې ولسولي په مورګې کلي کې زیږېدلی.

د مورګې غارخلي کلي کې د لمنځتون استادانو څخه له قرانکریم تر پنجکتاب، خلاصه، مونیه، ګلستان پورې، چې دا مو بیا په ښوونځې هم لوستل، لوستلي، خو بې له دې چې پوره پرې پوه شي.

کلیوالي ښونځي: له ۱۹۵۱ تر ۱۹۵۴ پورې د هسکې مېنې مورګې لومړني ښونځي، چې دی یې هم د لومړنیو زدکوونکو له ډلې څخه وو.

د رحمان بابا لېسه : له لومړي او بیا له دریم تر ۱۲ ټولګې پورې له ۱۹۵۴ تر۱۹۶۵ پورې.

دی د رحمان بابا لیسه کې له دریم تر ۱۲ ټولګي پورې د خپل ټولګې اولنمره پاتې شوی.

۱۹۶۶ ز ک د کابل پوهنتون دطب پوهنځي په همدې کال کې

۱۹۶۶ ز ک د سپتمبر میاشت د ښوونځي برس له لارې اتریش ویانا ته تګ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹۶۶ تر ۱۹۶۷ کال پورې ویانا اړوند مودلینګ کې د الماني یا بنه یې اتریشي ژبې او د دیارلسم ټولګي لوست.

اکتوبر ۱۹۶۷ د وینا پوهنتون کې نوملیکنه، چې د پوره زیاتو ستونځو سره په ۱۹۸۹ ز ک کال کې د ډاکترۍ په اخستلو بریالی شو(دا نو پوره ستونځې دي).

له۱۹۸۷ ز ک تر ۱۹۸۸ ز ک د فبروري تر پای د دباندنیو چارو وزارت کې مامور.

د ۱۹۸۸ دمارچ لومړۍ نېټې څخه تر ۱۹۹۲ جون پورې په بون جرمني کې د افغانستان جمهوریت سفارت کې د سفیر دندې د شارژد افیر(صفر نه وو) د نوم لاندې.

له هغې وروسته په جرمني کې سیاسي پناه.

د ۲۰۰۴ ز ک جون څخه د ۲۰۰۵ ز ک جنوري پورې د کابل علومو اکادمي د پیداپښتي پوهنو څانګه کې دنده.

له ۲۰۰۸ ز ک د مارچ څخه د ۲۰۰۹ زک دسمبر پورې د ریاضي څانګه کې د پوهنې وزارت درسي نصاب کې دنده.

ماخان شینواري بې کاره نه دی او لږ تر لږه له ۱۹ ۹۷ څخه همدا د کتابونو لیکلو او د ژباړې دنده په غاړه اخستې، چې خپل فکر تر شونې پولې پورې تازه وساتي.

ماخان میړي په ۱۹۷۲ کې له لرې د میرمن ښاپیرۍ سره واده شوی، چې د واده خبر ورته اتریش ویانا ته ورغلی.

ده د میرمن ښاپیرۍ سره په ۱۹۶۳ ز ک کې کوزده کړې وه.

دوي ته لوي څښتن په اتریش ویانا کې د مای په شلم ۱۹۷۹ ز ک دوه بچیان وبخښل، چې څانګه او اباسین نومیږي. څانګه په المان کې د پوهنتون علمي همکاره وه او د حقوقو ډاکتره ده او اباسین ملي اقتصاد او ټولنیزه سایکولوژي لوستلې.

ډاکتر شینواري ته د پوهنیزو هلو ځلو له امله ستاینلیکونه:

۱ ــ د افغانستان کلتوري ودې ټولنه. جرمني

۲ ــ د افغانستان کلتوري ټولنه کولن میشنیش. جرمني

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library